

Satakunnan ammattikorkeakoulu

Terhi Rantala

ETÄ-ISÄ LASTENSA KASVATTAJANA

Sosiaalialan koulutusohjelma
Sosiaalipedagogiikan suuntautumisvaihtoehto

2008

ETÄ-ISÄ LASTENSA KASVATTAJANA

Rantala, Terhi
Satakunnan ammattikorkeakoulu
Sosiaali- ja terveysala, Pori
Sosiaalialan koulutus ohjelma
Sosiaalialapedagogiikan suuntautumisvaihtoehto
Toukokuu, 2008
Kumpulainen, Lenita KM
YKL: 30.15
Sivumäärä: 67

Asiasanat: miehet, isyys, kasvatusta, avoero, avioero, tapaamisoikeus ja lasten huolto

Tämän opinnäytetyön aiheena oli tarkastella etä-isien mahdollisuutta olla lastensa kasvattajana. Työssä keskityttiin lasten ja isien tapaamiseen ja heidän yhdessäoloon, isien kasvatusajatuksiin sekä ammatillisuutta ajatellen isien tuensaantiin. Tavoitteeksi asetettiin kartoittaa, millaista etä-isänä on kasvattaa lastaan ja ymmärtää heidän elämäänsä lastensa kasvattajana.

Tutkimus toteutettiin syksyllä 2006. Tutkimusmenetelmänä käytettiin kvalitatiivista eli laadullista tutkimusotetta. Tutkimustulokset koottiin puolistrukturoitujen kyselylomakkeiden avulla. Kyselylomake lähetettiin 25 etä-isälle, joista 12 etä-isää vastasi kyselyyn. Tutkimustuloksien tarkastelussa käytettiin induktiivista analyysia, jonka tarkoituksena on tarkastella aihetta monitahoisesti ja yksityiskohtaisesti.

Opinnäytetyön tuloksissa todettiin, että etä-isä kykenee olemaan lastensa kasvattaja, jos siihen vain annetaan tilaisuus. Etä-isänä oleminen ei ole aivan yksinkertaista ja siihen vaikuttavat monet tekijät, kuten esimerkiksi huoltajuuden muoto, mahdollisuus tavata lapsia sekä äidin kanssa tekemä yhteistyö lasten kasvatuksessa. Vaikka etä-isä toimisi selkeästi kasvattajana ollessaan lastensa kanssa, ei häntä välttämättä oteta huomioon kasvattajana neuvoloissa, päivähoitossa ja kouluissa. Tutkimustuloksia tarkasteltaessa etä-isyys koettiin hyvin tärkeänä roolina elämässä. Eron jälkeen tiedostettiin isän roolin muuttuneen. Isyys koettiin selkeästi isänä olemisena eikä kaverisuhteena. Myös isyyden henkilökohtaiset heikkoudet tunnistettiin. Tutkimustuloksista kävi myös ilmi, että lyhyet tapaamiset vaikuttivat osaltaan etä-isyiden laatuun.

Tuloksia tarkastellessa nähtiin kehittämiskohtia. Etä-isien ja heidän kanssaan työskentelevien tahojen välisessä yhteistyössä nähtiin parannettavaa. Myös etä-isien ja lasten muodostama perhe tulisi tunnustaa ja näin tukea paremmin lasten ja isien tapaamisia ja etä-isyiden onnistumista.

HOW THE FATHERS, WHO DO NOT LIVE WITH THEIR CHILDREN, CAN RAISE THEIR CHILDREN?

Rantala, Terhi
Satakunta University of Applied Sciences
Unit of Social Services and Health Care in Pori
Social Studies
Degree Programme in Social Pedagogy
May, 2008
Tutor: Kumpulainen, Lenita KM
PCL: 30.15
Pages: 67

Key words: man, fatherhood, father, who does not live with their children;
upbringing, end of common-law marriage, divorce, visiting rights of the children,
children care

The purpose of this study was to survey father's possibilities to raise his children, if father does not live with his children. In this study was concentrated children and fathers being together and father's thoughts about up bringing. The aim of the study was to survey what kind of fathers, they were to their children and understood that kind of fatherhood, where fathers and children do not live together.

The study was carried out in the autumn 2006. The method of the study was used a qualitative study. The material for this thesis was collected with half-structured questionnaires. The questionnaire was posted to the 25 father. Response rate was 48 per cent. It was used inductive analysis to survey the results of this study, because it was purpose to survey this study multiphase and in detail.

The results showed that the fathers, who do not live their children, were able to raise their children, if they got the chance. That kind of fatherhood was not quite simple. Even if fathers would clearly be as a raiser, when they spend time with their children, it was not necessary taken them consideration an example at the school. The fathers of this study took their fatherhood very seriously. Being father was important role for them.

Some development points were found as reviewing the results. The example in a co-operation between worker of social services and health care and fathers, who do not live with their children, was seen that it needed an improvement. Also father's, who does not live with his children, and his children as a family should recognize. That way we could support fatherhood better, when father and his children do not live together.

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	6
2 MIES JA ISYYS	8
2.1 Isyyden eri muodot	9
2.1.1 Biologinen isyys	9
2.1.2 Juridinen isyys	9
2.1.3 Sosiaalinen isyys	10
2.1.4 Psykologinen isyys	11
2.2 Isän rooli	11
2.3 Lasten hyvän kasvun edellytyksiä	14
2.4 Isä kasvattajana	16
2.4.1 Kasvatuskumppanit	17
3 AVO- JA AVIOERO LAINSÄÄDÄNNÄN NÄKÖKULMASTA TARKASTELTUNA	18
3.1 Isyyslaki	19
3.2 Lapsen huolto ja tapaamisoikeus	21
3.3 Lapsen elatus	23
4 ISÄN SELVIYTYMINEN EROSTA	24
4.1 Yhteiskunnan tukeminen	26
4.2 Isä sosiaalitoimiston asiakkaana	27
4.3 Isän tukiverkosto	28
4.4 Vertaisryhmiä	29
4.4.1 Miessakit ry	29
4.4.2 Elatusvelvollisten liitto	31
4.5 Vanhempien auttaminen työntekijän näkökulmasta	32
5 ETÄ-ISYYS	32
5.1 Isän merkitys eron jälkeen	33
5.2 Eron jälkeisen isyyden vaihtoehdot	34
5.3 Miksi tapaamiset voivat harventua?	35

6 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN.....	37
6.1 Tutkimusaiheen valinta.....	37
6.2 Aikaisemmat tutkimukset	37
6.3 Tutkimuksen tavoite ja tutkimustehtävät	38
6.4 Tutkimusmenetelmät ja tutkimuksen kohdejoukko.....	39
6.5 Tutkimusaineiston keruu	40
6.6 Tutkimusaineiston käsittely ja analysointi.....	40
7 TUTKIMUSTULOSTEN TARKASTELUA	42
7.1 Kyselyyn vastanneiden taustatiedot	42
7.2 Isien kokemuksia avo- tai avioerosta.....	42
7.3 Lasten huoltajuudesta sopiminen.....	43
7.4 Isien elatusvelvollisuus	44
7.5 Lasten ja isien tapaamiset	46
7.6 Uusperhe	48
7.7 Lasten asioista sopiminen ja päättäminen.....	50
7.8 Isän ja lasten yhdessä olo eron jälkeen	50
7.9 Etä-isän kasvatusmahdollisuudet.....	52
7.10 Etä-isien tuensaanti	54
7.11 Isien ajatuksia etä-isyydestä.....	56
8 POHDINTA	57
8.1 Etä-isät lastensa kasvattajina	57
8.2 Isyyden merkitys etä-isälle	59
8.3 Lyhyiden tapaamisten vaikutus etä-isyyteen	60
8.4 Tutkimustulosten pohdintaa.....	61
8.5 Ajatuksia opinnäytetyön tekemisestä	63
8.6 Jatkotutkimusehdotuksia.....	64
LÄHTEET	65

LIITE

1 JOHDANTO

Viime vuosien aikana isyys on noussut yhä enemmän keskustelun ja kiinnostuksen kohteeksi. Isät itse kirjoittavat omia kokemuksiaan isyydestään, miestutkijat ovat tutkineet isyyden merkitystä miehelle ja lasten kasvatusasiantuntijat tutkivat isyyttä lasten näkökulmasta. Nyt on myös havahduttu tutkimaan isyyden merkitystä ja sen muotoja lisääntyneiden erojen myötä. Usein eroa tutkitaan lasten näkökulmasta, mutta myös vanhempien selviytymistä eron jälkeen tulisi pohtia ja tukea, sillä kun vanhemmat voivat hyvin, pystyvät he paremmin auttamaan ja tukemaan lapsia erotilanteissa. Tilastojen mukaan usein juuri isä jää eron jälkeen yksin ja lapset jäävät asumaan äidin kanssa. Uskon, että tutkimalla isyyttä eron jälkeen, voitaisiin myös lasten tilannetta auttaa, kun ymmärretään perheen tilanne kokonaisvaltaisempana.

Ryhdyin myös itse miettimään syvällisemmin etä-isien tilannetta yhteiskunnassamme. Ottaessani aiheesta selvää huomasin, että asiasta on vain vähän tutkittua tietoa, vaikka asia on hyvin ajankohtainen. Mielenkiintoni heräsi ja ajattelin tutkia asiaa tarkemmin. Etä-isyys on hyvin tärkeä asia perheen ja lasten kanssa työskentelyssä.

Mietin kuitenkin vielä ennen työni alkamista, voinko naisena tutkia ja kirjoittaa etä-isyydestä. Pohdin myös, että mahtavatko miehet kertoa minulle henkilökohtaisista asioistaan, ja mikä heidän suhtautumisensa on tällaiseen tutkimukseen. Päätin kuitenkin luottaa miehiin, että he rohkeasti haluaisivat kertoa oman tarinansa. Halusin juuri etä-isien äänen kuuluviin, jotta aiheesta saataisiin jotain konkreettista, tämän päivän tietoa.

Termiä etä-isä käytetään isistä, jotka eivät asu lastensa kanssa. Termi muodostuu etävanhemmuudesta. Yhtä hyvin voitaisiin käyttää viikonloppuisää tai tapaajaisää. Kansankielessä viikonloppuisä taitaa olla tunnetuin, mutta se ei vastaa kaikkien lapsistaan erillään asuvien isien tosiasiallista tapaamistilannetta, sillä tapaamisia voi olla monesti muulloinkin kuin viikonloppuisin. Käytän opinnäytetyössäni nimikettä etä-isä, ja kirjoitan sen väliviivalla selkiyttääkseni sanaa tekstissä.

Opinnäytetyössäni käsittelen etä-isyyttä isien omien kokemusten näkökulmasta. Työni on rajattu etä-isiin, jotka eivät asu yhdessä lastensa kanssa pääasiassa eron jälkeen. Tarkastelen työssäni lasten ja isien tapaamisia ja yhdessäoloa, isien kasvatustajatuksia sekä ammatillisuuttani ajatellen isien tuensaantia. Tavoitteenani onkin tuoda esiin millaista etä-isänä on kasvattaa lastaan ja ymmärtää heidän elämäänsä lastensa kasvattajana.

Tein tutkimuksen käyttäen kvalitatiivista eli laadullista tutkimusotetta. Tutkimus toteutettiin kyselylomakkeen avulla syksyn 2006 aikana. Kyselylomake lähetettiin 25 etä-isälle, joista 12 isää vastasi kyselyyni.

Koen, että tutkimukseni antaa merkityksellistä tietoa, jonka pohjalta voidaan kehittää etä-isien asemaa yhteiskunnassa sekä parantaa yhteistyötä vanhempien ja lasten kanssa toimivien kesken.

2 MIES JA ISYYS

Mies muuttuu isyytensä myötä. Lapset opettavat häntä, jos mies vain suostuu opetettavaksi ja antautuu muutokseen. Isyydessä on kyse myös siitä, miten se muuttaa miestä ja auttaa häntä löytämään itsestään ominaisuuksia, joita hän ei välttämättä ole tiennyt itsestään löytyvänsäkään. (Sinkkonen 2003, 24.) Miehistä löytyy lukemattomia kykyjä ja ominaisuuksia, joista on lapsille ja perheelle suurta hyötyä, jos ne saadaan esille ja käyttöön (Sinkkonen 1998, 13). Isänä olemista oppii juuri parhaiten kokemusten kautta (Juvakka & Viljanmaa 2002, 31).

Miehen on selvitettävä itselleen, mitä isäksi tuleminen merkitsee, minkä osuuden isyys saa hänen elämässään ja miten isyys kytkeytyy miehen omaan identiteettiin. (Rönkä & Rönkä 1994, 83.) Hyvän isyyden edellytyksenä on, että mies kykenee muodostamaan hyviä ja kestäviä ihmissuhteita, ja jossa kumpikaan osapuoli ei riistä toistaan. Tällaiselle kehitystasolle päässyt mies sietää paremmin epätäydellisyyttä sekä itsessään että muissa. Hän tukee ja kannustaa lapsiaan, iloitsee heidän menestyksestään ja lohduttaa, kun kaikki eivät sujukaan aivan niin kuin pitäisi. (Sinkkonen 2003, 25.)

Isyys on suhde- ja roolikysymysten ohella myös valtakysymys äidin ja isän välillä. Tämä edellyttää molemmilta rehellisyyttä, tietämistä ja osaamista kysymysten käsittelyssä. Vanhemman tieto ja osaaminen on aina myös valtaa, joko tietoista tai piilovaltaa, joka ilmenee esimerkiksi siitä, kuka on perheessä päättäjä. (Rönkä & Rönkä 1994, 83.)

Jos mies ei koe isyyttä henkilökohtaisesti, jää jotain oleellista puuttumaan hänen mieheksi vartumisestaan. Ei edes pitkä kokemus johtajana valmenna samaan kuin isyys, koska isyys on olennaisesti muuta kuin johtajuus. (Nyman & Puohiniemi 2007, 147) Isyyden kuuluu olla miehen elämän tärkeimpiä asioita (Juvakka & Viljanmaa 2002, 31).

2.1 Isyyden eri muodot

Isyys ei ole nykyään käsitteenä eikä ilmiönä yksiselitteinen. ”Kuka tai mikä on isä” on tällä hetkellä olennainen ja haasteellinen kysymys. Uusperheisyys on tavallista, joten lapsella saattaa olla kaksi isähahmoa. Keinoalkuiset hedelmöitykset tuovat oman kysymyksensä isyyteen. Myös samaa sukupuolta olevista pariskunnista puhuttaessa on isän ja äidin roolit oma haasteensa. (Huttunen 2001, 57.)

2.1.1 Biologinen isyys

Biologisella isyydellä tarkoitetaan lapsen ja miehen välillä vallitsevaa biologista, perinnöllistä suhdetta. Lapsi on saanut alkunsa tämän miehen sukusoluista. Biologinen isä on siis mies, joka on siittänyt lapsen joko luonnonmenetelmällä tai keinohedelmöityksellä. Vaikka tämä mies ei saisi mitään muuta isän asemaa tämän lapsen elämässä, siitä huolimatta lapsen geneettisestä perimästä puolet on peräisin häneltä. Biologisella isyydellä on ratkaiseva merkitys juridisen isyyden määrittelyssä, jonka perusteella esimerkiksi lapsen perintöoikeus isään määräytyy. (Huttunen 2001, 59.)

2.1.2 Juridinen isyys

Juridisella, laillisella, isyydellä tarkoitetaan isyyden yksityisoikeudellista puolta: kenellä miehellä on yhteiskunnan antamia oikeuksia ja velvollisuuksia lapseen nähden lain edessä. Niistä keskeisin on vastuu lapsesta. Lisäksi lapsi perii laillisen isänsä. (Huttunen 2001, 60, 62.)

Juridisesti isäksi voi tulla kolmella tavalla: isyyden tunnustamisen tai vahvistamisen nojalla, avioliiton myötä tai adoption kautta. Avioliiton tai adoption tuoma juridinen isyys on täysimääräistä, mutta isyyden tunnustamisen yhteydessä juridiseen isyyteen liittyy erikseen huoltajuus- ja elatusvelvollisuussopimukset. Yleensä biologinen isä saa myös juridisen isän aseman. Avioliitossa oleva mies tulee juridiseksi isäksi lapsen syntyessä avioliitonaikana. Jos lapsen äiti ja isä eivät ole

naimisissa, on isyys tunnistettava sosiaalitoimistossa lapsen syntymän jälkeen tai myöhemmin. Käräjäoikeuden tuomari vahvistaa tunnustamisasiakirjat. Joskus isyyden vahvistaminen tapahtuu oikeusteitse, kun mies ei vapaaehtoisesti tunnusta isyyttään, vaikka todisteet kertovat toista. Tämä on kuitenkin harvinaisempaa. Kolmas tapa tulla juridiseksi isäksi on adoptio. Tuomioistuim vahvistaa vanhemman ja lapsen suhteen. Päätöksen jälkeen lapsi kuuluu ottovanhempien sukuun ja sukulaisuussuhde biologisiin vanhempiin katkeaa. Miehet tulevat isäksi adoption kautta kahdella tapaa: naimisissa oleva pari adoptoi yhdessä lapsen tai uusperheen isä adoptoi puolisonsa lapsen. (Huttunen 2001, 61.)

2.1.3 Sosiaalinen isyys

Sosiaalisella isyydellä tarkoitetaan lapsen kanssa asumista, arjen jakamista, huolenpidon ja ajan antamista lapselle. Sosiaaliseen isyyteen kuuluu myös esiintyminen erilaisissa sosiaalisissa tilanteissa, joissa ulkopuoliset tottavat pitämään miestä lapsen isänä, vaikka biologisesti näin ei olisikaan. Käytännössä sosiaalinen isä on usein sama kuin laillinen isä. (Huttunen 2001, 62.) Jos biologinen isä ei kykene ottamaan isyyttä vastaan, jää hänen osaltaan sosiaalinen isyys kehittymättä ja pojan rooli päällimmäiseksi. Pelkän sosiaalisen isyyden saavuttaminen ei kuitenkaan ole helppoa. (Nyman & Puohiniemi 2007, 148 - 149)

Biologista ja sosiaalista isyyttä ei ole aina eroteltu käsitteellisesti toisistaan. Kuitenkin erilaisten perhemuotojen jaottelua varten sosiaalisen isän käsite on hyödyllinen. Esimerkiksi äidin uusi miesystävä voi olla lapselle sosiaalinen ”isä”, vaikka hän ei olisikaan biologinen eikä juridinen isä. Isä – käsitteen sijasta voitaisiin kyllä käyttää nimitystä *mieskaveri*. Tällainen mieskaveri voi olla lapselle hyvin tärkeä ihminen, jos hänen biologis-juridinen isänsä ei syystä tai toisesta ole jakamassa lapsen arkea. (Huttunen 2001, 63.)

2.1.4 Psykologinen isyys

Psykologisella isyydellä tarkoitetaan isäsuhteen tunnepohjaista, kiintymykseen perustuvaa puolta, joka määräytyy ensisijaisesti lapsen kautta: ketä hän pitää isänään, kehen hän on kiintynyt, keneen hän voi turvata ja ketä on hänen kasvattajansa. Psykologinen isyys on vaikeimmin hahmotettava ja käytännössä vaikeimmin saavutettavissa. Miehen kannalta psykologisen isyyden voi tunnistaa silloin kun lapsella on miehelle monia tunnepohjaisia merkityksiä. Miehellä on tällöin voimakas halu hoivata, suojella, tukea, auttaa ja viettää aikaa lapsen kanssa. Isän ja lapsen välille on tällöin syntynyt kiintymyssuhde. Koska kiintymyssuhteen syntyminen ei noudata ulkoisia sääntöjä, ei psykologinen isyys tule biologisen, sosiaalisen ja juridisen isyyden myötä. (Huttunen 2001, 64.)

2.2 Isän rooli

Isän rooli on aina edellyttänyt jonkinlaisia tunneviestinnän taitoja, empaattista herkkyyttä ymmärtää asioita myös lasten kannalta. Näitä taitoja ei opetella koulutuksissa, vaan jokaisen on opittava ja harjoitettava ne itse. (Nyman & Puohiniemi 2007, 147.) Kaikkien isien on mietittävä ovatko he kyllin hyviä. Malli-isä ei kuitenkaan tarvitse olla vuorokauden ympäri. Malttinsa voi menettää eikä siitä ole kenellekään haittaa. Lastenkin on hyvä nähdä, että erilaisia tunteita voi näyttää, eikä se ole vaarallista. Isän tavoitteena on kuitenkin olla se aikuinen, johon voi turvata. Lasten on hyvä oppia huomaamaan, että erimielisyydet voi ratkaista ja tarvittaessa käytöstään pyytää anteeksi. Isänä olemiseen liittyy aina virhearviointeja ja ylilyöntejäkin, mutta kuitenkin kehitystä tapahtuu koko ajan, kun osaa ottaa kokemuksistaan opikseen. Ihmisenä ja isänä kasvua on kuitenkin vaikea nopeuttaa. Jos miestä ei isyys kuitenkaan kiinnosta, hän ei voi myöskään käyttää hyväkseen opettavaisia kokemuksia. (Juvakka & Viljanmaa 2002, 31.)

Isiä kuten miehiä on erilaisia. Heitä ei voi valaa yhteen samanlaiseen muottiin. Isät asuvat hyvin erilaisissa elämäntilanteissa. Jokaisella on oma elämäntilanteensa ja kohtalonsa. Isoisämme ovat ehkä olleet isinä yhtenäisempiä, mikä johtuu heidän elämäntaustastaan, joka on ollut yhdenmukaisempi. (Rönkä & Rönkä 1994, 226.)

Nykyaikana yhteiskunnan kehitys on hyvin nopeaa, minkä seurauksena elinolot muuttuvat usein. Isänä olemisessa ei voi kuitenkaan seurata muotioikkuja. Jos tänään on vallalla pehmeämpi isyys ja huomenna jäməkämpä, ei isä voi niin vain vaihtaa rooliaan, koska silloin lapset eivät opi tuntemaan todellista isäänsä. Hienoa olisikin, jos isyys olisi niin luontevaa miehenä olemista, että hänen ei tarvitsisi kotiin tullessaan ottaa erikseen isän roolia. (Juvakka & Viljanmaa 2002, 31.)

Seuraavaksi on lueteltu esimerkkejä erilaisista isän rooleista. Nämä roolit on jaettu neljään eri ryhmään isyyden arvottamisen ja lapselle annetun ajan mukaan. Ensimmäinen ryhmä on aktiivisia eli antavat paljon aikaa lapsilleen ja he ovat sitoutuneita isyyteen. (Huttunen 2001, 82.) *Perinteinen isä* huolehtii perheensä toimeentulosta ja pitää sitä tärkeänä tehtävänä. Hän hoitaa niin sanottuja miesten töitä perheen arjessa. *Koti-isät* päättävät jäädä pitkälle isyyslomalle ja hoitavat lapsia ja perheen arkea. *Uusi isä* ottaa isyyden yhtä vastuullisesti kuin äiti ottaa äitiyden. Tällä asennoitumisella on hyvä mahdollisuus toteuttaa jaettua vanhemmuutta käytännössä. (Rönkä & Rönkä 1994, 227 – 228.) *Pehmoisä* kuuntelee ja on lastensa kanssa aidosti läsnä. Hän panostaa isyyteensä. Hän voi lukea kasvatusoppaitakin. (Juvakka & Viljanmaa 2002, 23 – 28.)

Seuraavassa ryhmässä on kuvailtu aktiivisia ja heikosti sitoutuneita isiä (Huttunen 2001, 82). *Kivaisä* ehkä haluaa kutsuttavan itseään etunimeltä. Hän on lapsilleen kaveri ja harrastaa heidän kanssaan. Isälle on tärkeää vapaus eikä hän välitä sovinnaisuussäännöistä. *Kilpailijaisä* vie lapsiaan harrastuksiin ja yrittää luoda heille siinä kilpauraa. Hän on usein itsekin ollut menestyvä urheilija. *Kurinpitäjäisä* kuvittelee olevansa kaiken yläpuolella. Hänen mielestään kuri pitää lapset tehokkaasti ruodussa. Isä haluaa lapsiltaan arvostusta, mutta se on kuitenkin usein pelkoa. *Välinpitämätön isä* välttelee vastuuta eikä halua kasvaa aikuiseksi. Hän voi olla lapsille kiva ja leikkisä, eivätkä lapset huomaa isän vastuuttomuutta. (Juvakka & Viljanmaa 2002, 23 – 28.) *Avustavan isän* elämän painopisteenä on työ, ja kotona heillä on vain avustajan rooli, mikä on tullut puolipakosta tai omasta tahdostaan (Rönkä & Rönkä 1994, 227 – 228).

Kolmannen ryhmän isät ovat passiivisia eli antavat vähän aikaa, mutta he ovat kuitenkin sitoutuneita isyyteen. Yleisin malli lienee *kiireinen isä*, joka tuntee jatkuvasti

huonoa omaatuntoa siitä, että joutuu jakamaan aikansa niin monelle taholle ja että lapset jäävät liian vähälle huomiolle. *Ahdistunut isä* voi henkisesti pahoin. Ahdistuksen syy voi olla esimerkiksi parisuhteessa, työssä loppuun palamisessa tai ylipäättänsä henkisessä epätasapainossa. Olennaista isyyden kannalta on se, että ahdistuneisuus vie suuren osan hänen henkisistä voimavaroistaan. Hän ei jaksa keskittyä lapsen kanssa olemiseen, vaikka haluaisikin. *Kaipaava isä* puolestaan haluaisi jakaa arkeaan lapsensa kanssa, mutta hänellä ei ole siihen käytännössä mahdollisuuksia. Tämä isä voi tavallaan olla myös kiireinen tai ahdistunut isä. Tuttu tilanne on, kun isä joutuu ajoittain asumaan muualla esimerkiksi työn vuoksi. Tämä isyyden muoto tulee myös, kun vanhemmat eroavat ja isä ja lapsi eivät asu enää yhdessä. (Huttunen 2001, 87 - 90).

Viimeisen ryhmän isät ovat passiivisia ja heikosti sitoutuneita isyyteen. *Kypsymätön isä* ei ole vielä aikuistunut. Syynä voi olla mahdollisesti nuori ikä tai isä ei ole ymmärtänyt isäksi tulonsa merkitystä itselleen. *Väistyvä isä* on kaipaavan isän kaltainen, mutta merkittävä ero syntyy siitä, että väistyvä isä ei varsinaisesti kaipaa lastaan tai hän on hiljalleen irtautumassa tunteistaan, jos hän on tuntenut lapsensa. (Huttunen 2001, 90 - 92). *Poissaoleva isä* on joko psykologisesta tai fyysisesti poissa kotoa. Avioerotilanne ei välttämättä kuitenkaan tarkoita isän poissaoloa lapsen elämästä. (Rönkä & Rönkä 1994, 227 – 228.).

Nämä isätyypit sopivat kaksivanhempaisten perheiden lisäksi muihinkin perhemalleihin. On siis huomattava se, että aktiiviset ja sitoutuneet isät eivät elä vain ydinperheissä, sillä esimerkiksi lapsistaan erillään asuvalle hoitavan isän malli on ainoa mahdollisuus, kun lapset ovat hänen vastuullaan. (Huttunen 2001, 81, 85.) Mikään näistä edellä mainituista malleista ei ole se ainoa oikea. Kaikissa isämalleissa isä pystyy muuttamaan halutessaan roolinsa epäkohtia. Isää ei saisi syyllistää, vaan kannustaa ja tukea aina parempaan isyyteen. Isyys on miehen elämän kaikista rooleista miehekkäin (Seppänen 2000, 99).

2.3 Lasten hyvän kasvun edellytyksiä

Lapsi tarvitsee riittävän *hyvää vuorovaikutusta*, joka on vanhemman mukautumista lapsen ikäkaudelle ominaisiin tarpeisiin eli ajankohtaisten kehityshaasteiden huomiointamista. Aikuisen tulisi pyrkiä tavoittamaan lapsen näkyvän käyttäytymisen taustalla olevat tunnetilat ja virittäytyä niihin. Vuorovaikutus on suureksi osaksi eikielellistä. Katseilla, eleillä ja äänenpainoilla on suuri merkitys, mikä on aina yhtä tärkeä vauvaiästä lähtien. (Sinkkonen 2008, 269.)

Nykyisin lapsilla on liian vähän *rutiineja*, jotka tuovat turvaa heidän elämäänsä. Rutiinit rauhoittavat elämää ja antavat sille ennakoivan rytmin. Siksi lasten suunnilleen samanlaisena toistuva päivärytmi, esimerkiksi ruokailut ja iltarituaalit, ovat niin tärkeitä. Vanhemmuus ei ole vain niin sanottua laatu-aikaa, jota vietetään yhdessä lapsen kanssa, vaan että kaikki perheenjäsenet viihtyvät yhteisessä kodissa ja kaikilla on hyvä olla. Sitä paitsi tämä laatu-aika on aikuisten keksimä, ei lasten. Lyhyiden hetkien aikana ei tuntemus kasva eikä syvene. (Sinkkonen 2003, 36, 81.)

Rajojen asettaminen lapsille on vaikea tehtävä ja vaatii valtavasti voimia. Tämä on kuitenkin samalla palkitsevaa. Isän on valittava oma tapansa toimia ja kasvattaa lapsensa. Uusien tilanteiden edessä lapsi tarvitsee aina tukea sekä myös vapautta, sillä kaikki kasvutilanteet ovat vapauden ja vastuun rajojen löytämistä. (Juvakka & Viljanmaa 2002, 60.) Lapsi oppii elämän taitoja yrityksen ja erehdyksen kautta. Pieni lapsi tarvitsee selkeät ohjeet, käskyt ja kielloista kiinnipitämisen. (Kinnunen 2005, 18.) Rajojen asettaminen on näin myös lasten kunnioittamista. Aikuinen auttaa lasta ajattelemaan, ja näin lapsi saa oikeita eväitä ratkaista itse elämässään eteen tulevia asioita. Samalla lapsi oppii perheensä toimintasäännöt. (Juvakka & Viljanmaa 2002, 60.)

Lapsi tarvitsee pysyvät ihmiset ja jatkuvuutta ympärilleen, *perusturvallisuuden*, voidakseen luottaa ja tutustua maailmaan. (Kinnunen 2005, 17.) Turvallisen kiintymyssuhteen perustana on, että lapsi elää maailmassa, jossa tulevat tapahtumat tiedetään etukäteen ja jossa asiat tapahtuvat tietyssä järjestyksessä. Tapahtumilla on ymmärrettävä syy, minkä voi jotenkin hahmottaa. (Sinkkonen 2003, 35–36.)

Monelta taholta vakuutetaan, että yksi hyvä hoivasuhde riittää turvaamaan lapsen tasapainoisen kehityksen. Joissakin tapauksissa tämä yleistys varmasti pitää paikkansa, sillä kaikilla lapsilla ei ole sitä ainoatakaan turvallista ihmissuhdetta. Toisaalta miksi pitää aina etsiä minimiä, jolla lapsi tulee toimeen eikä tähdätä parhaimpaan mahdolliseen tilanteeseen. Yhden turvallisen hoivasuhteen riittävyys vakuuttelussa voi myös aistia isyyden merkityksen vähättelemistä lapsen elämässä ja kehityksessä. (Sinkkonen 2003, 26.)

Lapsen suhde isään ja äitiin on monella tavalla erilainen. Myös perheen jokaisella lapsella on erilainen suhde isäänsä. (Juvakka & Viljanmaa 2002, 62.) Lapselle on rikkaus, kun on kaksi tyyliältään, olemukseltaan ja perusluonnoltaan erilaista vanhempaa. Tämä ei silti tarkoita sitä, että isän ei tarvitsisi miettiä oman isyytensä laatua ja riittävyttä. (Sinkkonen 1998, 38.) Lapsi tarvitsee vanhemmat, jotka ovat huolissaan hänestä ja pettyvät, kun hän töppää, jotka ilahtuvat hänen onnistumisistaan ja suuttuvat laiminlyönneistään. Vanhemmat osaavat sanoa ei, kun lapsi ei itse siihen pysty. Lapsi tarvitsee yksinkertaisesti vanhemmat, jotka reagoivat ja näin ilmaisevat välittävänsä. (Kinnunen 2005, 26.) Vanhempien tulisi antaa lapsilleen myös tapakasvatusta. Jos lasta ohjataan systemaattisesti jo varhain ottamaan myös muut huomioon ja käyttäytymään kohteliaasti, toiminta muuttuu automaattiseksi. (Sinkkonen 2008, 272.) Vanhempien omalla käyttäytymisellä on myös hyvin tärkeä rooli lapsen käyttötappojen oppimisessa.

Lapsella tulisi olla *ikätovereita* kaikissa kehitysvaiheissa. Lapsen kasvaessa ikätoverien merkitys vain kasvaa. Ikätoverit ovat välttämättömiä lapsen sosiaalisten taitojen kehittymiselle, itsetunnolle ja sukupuoli-identiteetille. Lapsen identiteetin muodostumiselle on tärkeää myös tietää *omasta suvustaan*. Juuret kertovat, mistä lapsi on tullut, keitä omat vanhemmat, isovanhemmat ja lähisuku ovat sekä millaisia heidän vaiheensa ovat olleet. Monet lapset tietävät suvustaan yllättävän vähän. Isovanhempien kertomuksilla on suuri merkitys. Lapsen tulisi tietää myös vähemmän miellyttävistä seikoista. (Sinkkonen 2008, 273.)

Lapset tarvitsevat hyvään kasvuun ja kehitykseen *leikkejä, huumoria, mielikuvitusta ja hulluttelua*. Näiden avulla lapsi voi paeta ikäviä asioita mielikuvien maailmoihin,

missä kaikki on mahdollista. (Sinkkonen 2008, 274.) Hän voi myös leikkien käydä läpi hänen elämässään tapahtuneet ikävät asiat.

Lapsi tarvitsee *rakkautta*. Lapsen tulisi voida kokea, että hän tuottaa vanhemmilleen iloa juuri sellaisena kuin hän on. Rakkaus on myös sitä, että vanhempi osaa ja uskalltaa päästää lapsesta irti. Lapsen on voitava tuntea olevansa äidinikioma ja kuuluvansa heille. Vasta sen kokemuksen jälkeen lapsen on mahdollista irrottautua ja itsenäistyä. (Sinkkonen 2008, 274.)

2.4 Isä kasvattajana

Edellisessä kappaleessa on kerrottu, mitä lapsi tarvitsee hyvään kasvuun. Isän tehtävänä onkin luoda lapselle sellaiset puitteet, jossa nämä voivat toteutua. Aina se ei kuitenkaan ole helppoa arjen keskellä. Ennen isäksi tuloaan kasvatuksen ja elämän selkeäksi viitoittanut isä myös huomaa lasten kanssa asioiden olevan kaikkea muuta kuin selvää. Ei ole helppoa olla isä, joka tukee lastaan aikuiseksi kasvamisessa. (Juvakka & Viljanmaa 2002, 29, 60.)

Jokainen isä haluaa kasvattaa lapsestaan onnellisen ja hyvällä itsetunnolla varustetun ihmisen. Hyvä itsetunto on elämässä pärjäämisen perusjuttu. Hyvän itsetunnon omaava lapsi osaa kertoa avoimesti mielipiteensä ja sanoa tarvittaessa myös ei. Tällainen lapsi tulee usein pärjäämään elämässään. (Juvakka & Viljanmaa 2002, 71.) Kun isän itsetunto on kunnossa, hän voi myös parhaiten tukea lapsen itsetunnon kehittymistä. Lapsen itsetunnon kaksi tärkeintä kasvatuskäsitettä ovat lämmin tuki ja hyväksyvä, perusteleva ohjaus (Rönkä & Rönkä 1994, 190 – 192).

Nykyään perinteisen isyyden sijalle toivotaan ja odotetaan isyyttä, jossa vastuu lasten hoidosta ja kasvatuksesta jaetaan tasapuolisesti äidin ja isän kesken. Lasten hoidossa sukupuolen pitäisi tyystin kadota ja menettää merkityksensä, vaikka muuten aikuisten maailmassa sukupuolten välillä on taistelua. (Sinkkonen 2003, 20 – 21.) Vaikka isien toivotaan muuttuvan pehmeämmiksi, on hyvin tärkeää, että mies säilyy miehenä ja toteuttaa vanhemmuutta omalla tavallaan, joka saa poiketa äidin tavasta (Sinkkonen 1998, 13).

Isän keskeinen tehtävä on tukea lapsiaan irrottautumaan varhaisesta riippuvuussuhteesta äitiin. Kysymyksessä on paljolti tiedostamaton prosessi. Pelkästään isän läsnäolo, jopa tietoisuus siitä, kuka isä on, antaa lapselle hänen tarvitsemaansa vetoapua. Isän läsnäolo, vaikka vain psyykkisenä mielikuvana, tekee kahdenkeskisistä suhteista triadisia eli kolmenkeskisiä. Isän ei siis tarvitse tehdä mitään konkreettisesti eli repiä lasta pois äidin luota, vaan hän rikkoo pelkällä olemassa olollaan kahdenkeskisen suhteen ja muodostaa äidin kanssa aikuisten parisuhteen. (Sinkkonen 2008, 62 – 63.)

Lasten kasvun mukana isälle tulee elämässä aina uusia haasteita, jolloin isä joutuu miettimään uudelleen omaa rooliaan. Lasten ja isien yhteinen aika ja tekemiset eivät saisi jäädä, vaikka lapsi kasvaakin. Nuoret nauttivat aikuisten seurasta, vaikka eivät sitä aina myöntäisikään. Nuoren on annettava kokeilla siipiään, mutta samalla tukea ja auttaa häntä. Liika holhous ei auta. Isä on edelleen yhtä tärkeä, vaikka onkin huomattomampi sivustakatsoja. Oman esimerkin voima on tärkeää. (Juvakka & Viljanmaa 2002, 70 -71.) Isyys ja vanhemmuus eivät koskaan lopu, vaikka lapsuuden aktiivivaihe päättyykin lapsen aikuistuesssa (Rönkä & Rönkä 1994, 190). Lapset tarvitsevat vanhempia monesti kuuntelijoiksi ja keskustelijoiksi kasvettaessaan isoiksi (Kinnunen 2005, 28).

2.4.1 Kasvatuskumppanit

Kun vanhemmat ja neuvolan, päivähoidon sekä koululaitoksen työntekijät tekevät yhteistyötä lapsen hyväksi syntyy kasvatuskumppanuus. Tämän avulla rakennetaan aikuisten välistä luottamusta, jossa sekä työntekijät että vanhemmat ovat oman elämän- ja työtilanteensa asiantuntijoita. Kasvatuksellisen turvaverkon rakentuminen vaatii toimintaa usealla tasolla. Työntekijöiden ja vanhempien yhteistyö on tärkeä tapa toimia lasten hyväksi. (Koistinen 2005, 141, 143.) Lasten suojelussa tulee tavoitella kodin ja eri ammattilaisten välistä kommunikaatiota, joka turvaa asioiden hoidon ja keskustelun jatkumisen. Vuorovaikutus voi olla haaste lapsen kasvatusyhteisölle ja vanhemmille, mutta sen avulla löydetään ratkaisuja arkipäivän ongelmiin. (Strömmer 2005, 46 - 48) Vanhemmat ovat ja pysyvät lapsen elämän tärkeimpinä aikuisina. Pyrkimykset muuttaa esimerkiksi lapsen ongelmakäytöstä päiväkodissa tai

kouluissa eivät onnistu, elleivät vanhemmat osallistu tähän työhön. (Sinkkonen 2003a, 215.)

3 AVO- JA AVIOERO LAINSÄÄDÄNNÄN NÄKÖKULMASTA TARKASTELTUNA

Avioeroa haetaan aina kirjallisella hakemuksella. Avioeron saa kahdella tapaa. Tavanomainen menettely on, että tehdään tuomioistuimelle avioerohakemus. Tämän jälkeen seuraa kuuden kuukauden harkinta-aika, jonka puoliset voivat valintansa mukaan asua yhdessä tai erikseen. Harkinta-ajan jälkeen on avioeroa haettava uudelleen. Mikäli toisen vaiheen päätöstä ei haeta säädettyssä määräajassa, alkaa koko prosessi alusta. Toinen vaihtoehto on hakea avioeroa kahden vuoden erillään asumisen jälkeen. Tällöin tuomioistuimelta haetaan eroa vain kerran. Kun puoliset hakevat yhdessä eroa, alkaa harkinta-aika siitä päivästä kun hakemus on jätetty käräjäoikeudelle. Jos hakijana on vain toinen puoliso, käräjäoikeus antaa siitä tiedon toiselle puolisolle ja harkinta-aika alkaa siitä. Toisen puolison vastustus ei estä avioeron saamista. Avioeron saaminen edellyttää aina tuomioistuimen päätöstä. (Makkonen 2005, 15 – 20.)

Avoliiton purkautumisesta ei ole säädetty lakeja Suomessa. Avoliitossa parisuhteen lopettaminen on siis yksityisasia, jossa avopuolisot keskenään sopivat parisuhteen päättymisestä sekä varallisuuden ja omaisuuden jaosta. (Gottberg 2005, 52.)

Avo- ja avioeroon liittyy lapsen aseman järjestäminen, jos perheessä on alle 18-vuotias lapsi. Lapsen asioiden sopiminen ja päättäminen toteutuu samalla tavalla avo- ja avioerossa, jos avoliitossa isyys on asianmukaisesti vahvistettu. Vanhemmat voivat järjestää lapsen aseman kokonaan asuinpaikkakuntansa sosiaalitoimen kautta. Toinen mahdollisuus on tehdä lasta koskevat päätökset tuomioistuimessa. Lapsen aseman järjestämisestä on säädetty lakeja, joiden avulla lapsen virallisista asioista päätetään. (Makkonen 2005, 23 - 24.)

3.1 Isyyslaki

Isyyslakia (5.9.1975/700) sovelletaan lapsen ja hänen isänsä välisen sukulaisuussuhteen toteamiseen ja vahvistamiseen sekä sukulaisuussuhteen kumoamiseen. Isyys voidaan joko todeta avioliiton perusteella tai vahvistaa tunnustamisella ja tuomioistuimen päätöksellä. Jos lapsi on syntynyt avioliiton aikana, on aviomies lapsen isä. Jos äiti on mennyt uudelleen naimisiin ennen lapsen syntymää, on kuitenkin jälkimmäinen aviomies lapsen isä. Syntymähetken tilanne on ratkaiseva, vaikka luulisi lapsen siittämishetken olevan tärkeämpi isyyttä todettaessa. Jos vanhemmat eivät ole naimisissa, ja isä haluaa tunnustaa isyytensä, on ensin selvitettävä, onko mies ollut äidin kanssa sukupuoliyhdyntässä lapsen siittämisaikana tai onko miehen siittiötä käytetty lapsen äidin hedelmöittämiseen. Näistä täytyy myös olla dokumentteja todisteena. Isyyden selvittämisestä huolehtii sen paikkakunnan lastenvalvoja, missä äidin kotipaikka on.

Isyyslaissa (5.9.1975/700) on määrätty, miksi ja miten isyys selvitetään. Isyyden selvityksen tarkoituksena on hankkia sellaisia tietoja, joiden perusteella isyys voidaan vahvistaa. Isyyden selvittämisestä huolehtii sen kunnan lastenvalvoja, missä äidillä on kotipaikka. Ennen isyyden selvittämisen aloittamista on lastenvalvojan pidettävä äidin kanssa neuvottelu isyyden selvittämisestä. Neuvottelussa lastenvalvojan on selostettava äidille isyyden vahvistamisen vaikutukset lapsen oikeudellisen ja taloudellisen aseman kannalta. Lisäksi on selostettava ne toimenpiteet, joihin lastenvalvojan tulee ryhtyä isyyttä koskevien tietojen hankkimiseksi. Lastenvalvojan on tiedusteltava äidiltä, haluaako hän lastenvalvojan huolehtivan isyyden selvittämisestä.

Neuvottelun jälkeen lastenvalvojan on aloitettava isyyden selvittäminen ja saatettava loppuun ilman aiheetonta viivytystä. Lastenvalvoja ei saa selvittää isyyttä vastoin äidin tahtoa, jos äiti on niin kirjallisesti ilmoittanut ja lapsi on äitinsä huollossa tai hoidettavana. Isyys on kuitenkin selvitettävä, vaikka äiti vastustaisi, jos mies, joka katsoo olevansa lapsen isä, on tunnustanut isyytensä. Isyyden selvittäminen voidaan aloittaa jo ennen lapsen syntymää, jos raskaana oleva nainen, joka ei ole avioliitossa, sitä pyytää. Selvitys voidaan kuitenkin saattaa loppuun vasta lapsen syntymän jälkeen. (Isyyslaki 5.9.1975/700, 8 §.)

Isyyttä selvittäessä lastenvalvojan on lain mukaan hankittava isyyden vahvistamista varten tarpeelliset tiedot äidiltä ja muilta henkilöiltä, jotka voivat antaa tietoja isyyttä koskevista seikoista. Isyyslain 10 § velvoittaa äitiä antamaan totuudenmukaiset tiedot kaikista seikoista, jotka koskevat isyyden selvittämistä. Äidin tulee erityisesti ilmoittaa ne miehet, joiden kanssa hän on ollut sukupuoliyhdyntässä lapsen siittämisaikana. Jos lapsen siittämisajankohdasta on epäselvyyksiä, on lastenvalvojan hankittava lääketieteellinen asiantuntijalausunto. Oikeusgeneettisen isyystutkimuksen avulla voidaan tutkia lapsen mahdollinen isä. Tutkimus koskee lasta, äitiä ja miestä, joka saattaa olla lapsen isä. Heidän kaikkien on suostuttava tutkimukseen, sillä kaikista on otettava näyte, jotta tutkimus voidaan suorittaa. (Isyyslaki 5.9.1975/700, 9 § - 12 §.)

Miehen, joka haluaa tunnustaa isyytensä, tulee henkilökohtaisesti ilmoittaa asiasta lastenvalvojalle, henkikirjoittajalle tai julkiselle notaarille. Mies, joka avioliittoa solmittaessa haluaa tunnustaa olevansa kihlakumppaninsa lapsen isä, voi antaa tunnustuslausuntonsa myös vihkijälle. Ennen tunnustamista on tunnistamisen vastaanottajan selvitettävä tunnustamisen merkitys ja oikeusvaatimukset. Isyyttä ei voida tunnustaa ennen lapsen syntymää eikä lapsen kuoleman jälkeen. Tunnustamisesta ja sen hyväksymisestä on tehtävä asiakirja, jonka allekirjoittavat isyytensä tunnustanut mies sekä tunnustamisen vastaanottaja. Jos lapsen äidin tulee hyväksyä tunnustaminen, on myös hänen allekirjoitettava asiakirja. (Isyyslaki 5.9.1975/700, 15 §, 27 §.)

Isyys tulee sitten lainvoimaan, kun lastenvalvoja on toimittanut tunnustamisasiakirjat ja isyyden selvittämistä koskevan pöytäkirjan toimialueensa maistraatille, joka hyväksyy tunnustamisen. Jos isyyttä ei saada tunnustamisella vahvistetuksi, on lastenvalvoja velvollinen nostamaan kanteen miestä tai miehiä vastaan tuomioistuimessa. Tuomioistuimen on määrättävä hankittavaksi kaikki näyttö, jota isyys selvittämiseksi tai vahvistamiseksi tarvitaan. Tuomioistuimella on pakkokeinot käytössään, joten se voi määrätä veritutkimuksiin sakon uhalla. Tuomioistuin tekee päätöksensä asiasta saatujen todisteiden avulla. (Gottberg 2005, 127 – 130.)

3.2 Lapsen huolto ja tapaamisoikeus

Lapsen huolto- ja tapaamisoikeudesta on säädetty laissa (8.4.1983/361). Lain 1 § on säädetty lapsen huollosta, jonka tarkoituksena on turvata lapsen tasapainoinen kehitys ja hyvinvointi lapsen yksilöllisten tarpeiden ja toivomusten mukaisesti. Huollon tulee turvata myönteiset ja läheiset ihmissuhteet erityisesti lapsen ja hänen vanhempiensa välillä. Lapselle tulee turvata hyvä kasvatusta ja hoito sekä lapsen ikään ja kehitystasoon nähden tarpeellinen valvonta ja huolenpito. Lapselle on pyrittävä antamaan turvallinen ja virikkeitä antava kasvuympäristö sekä lapsen toivomuksia ja taipumuksia vastaava koulutus. Lasta tulee kasvattaa siten, että lapsi saa osakseen turvaa, hellyyttä ja ymmärtämystä. Lasta ei saa kurittaa ruumiillisesti, alistaa eikä kohdella muullakaan tavoin loukkaavasti. Lapsen itsenäistymistä sekä kasvamista vastuullisuuteen ja aikuisuuteen tulee tukea ja edistää.

Lain 2 §:ssä on määritelty tapaamisoikeutta, jonka tarkoituksena on turvata lapselle oikeus pitää yhteyttä ja tavata vanhempansa, jonka luona lapsi ei asu. Lapsen vanhempien tulee keskinäisessä yhteisymmärryksessä ja pitäen silmällä ennen kaikkea lapsen etua pyrkiä siihen, että tapaamisoikeus toteutuu.

Lain lapsen huollosta ja tapaamisoikeuden (8.4.1983/361) 3 ja 6 §:ssä on säädetty lapsen huoltajan kriteerit. Lapsen huoltajia ovat hänen vanhempansa tai henkilöt, joille lapsen huolto on uskottu. Lapsen vanhemmat, jotka syntymähetkellä ovat avioliitossa keskenään, on kumpikin lapsen huoltajia. Jos vanhemmat eivät lapsen syntyessä ole avioliitossa keskenään, on äiti lapsensa huoltaja. Jos toinen vanhemmista on yksin lapsen huoltaja ja vanhemmat menevät keskenään avioliittoon, tulevat molemmat lapsensa huoltajiksi. Huolto päättyy, kun lapsi täyttää 18 vuotta tai sitä ennen menee avioliittoon. Pykälässä 4 on säädetty huoltajan tehtävistä. Huoltajien tehtävänä on turvata lapsen kehitys ja hyvinvointi siten kuin 1 §:ssä on säädetty. Huoltajalla on oikeus päättää lapsen hoidosta, kasvatuksesta, asuinpaikasta sekä muista henkilökohtaisista asioista. Ennen kuin huoltaja tekee päätöksen lapsen henkilökohtaisessa asiassa, hänen tulee keskustella asiasta lapsen kanssa, jos se lapsen iän ja kehitystason puolesta on mahdollista. Päätöstä tehdessään huoltajan on kiinnitettävä huomiota

lapsen mielipiteeseen ja toivomuksiin. Huoltaja myös edustaa lasta tämän henkilöä koskevissa asioissa jollei laissa ole toisin säädetty.

Jos molemmilla vanhemmilla on huoltajuus, vastaavat he yhdessä lapsen huoltoon kuuluvista tehtävistä ja tekevät yhdessä lasta koskevat päätökset, jollei toisin ole säädetty tai määrätty (Laki lapsen huolto- ja tapaamisoikeudesta 8.4.1983/361, 5 §).

Kun vanhemmat tekevät sopimuksen lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta, voivat he sopia siitä, että

- 1) lapsen huolto uskotaan molemmille vanhemmille yhteisesti,
- 2) lapsen huolto uskotaan yksin toiselle vanhemmalle
- 3) lapsen tulee asua toisen vanhempansa luona, jos vanhemmat eivät asu yhdessä,
- 4) lapsella on oikeus vanhempien sopimalla tavalla pitää yhteyttä ja tavata vanhempansa, jonka luona lapsi ei asu.

Sopimus lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta tehdään kirjallisesti ja se on vahvistettava lapsen asuinpaikan sosiaalilautakunnassa. Kun sosiaalilautakunnan harkitsee sopimuksen vahvistusta, on sen otettava huomioon lapsen etu ja lapsen omat toivomukset. (Laki lapsen huolto- ja tapaamisoikeudesta 8.4.1983/361, 7 §, 8 §.)

Jos vanhemmat eivät pääse yhteisymmärrykseen tehdessään lapsen huoltosopimusta, voi tuomioistuin päättää lapsen huolto- ja tapaamisoikeudesta. Tästä on säädetty lasten huolto- ja tapaamisoikeuslain 9 §:ssä. Lain 10 §:ssä sanotaan, että lapsen huolto- ja tapaamisoikeutta koskeva asia on ratkaistava ennen kaikkea lapsen edun mukaisesti. Asia, joka koskee lapsen huollon uskomista molemmille vanhemmille tai toiselle vanhemmalle tai tapaamisoikeutta, on ratkaistava vanhempien sopimalla tavalla, jos vanhemmat tai toinen heistä on lapsensa huoltajia eikä ole aihetta olettaa, että tämä ratkaisu olisi vastoin lapsen etua. Myös lapsen toivomukset ja mielipiteet on selvitettävä sopimusta tehtäessä, mikäli se on lapsen ikään ja kehitystasoon nähden mahdollista, jos vanhemmat eivät esimerkiksi ole asiasta yksimielisiä. Lapsen mielipide on selvitettävä hienovaraisesti ja ottaen huomioon lapsen kehitysaste sekä siten, että tästä ei synny haittaa vanhempien ja lapsen välisille suhteille. Tästä on säädetty huol-

to ja tapaamisoikeuslain 11 §:ssä. Laissa lapsen huoltoa ja tapaamisoikeutta koskevan päätöksen täytäntöönpanosta (16.8.1996/619) on säädetty 2 §:ssä, että lapsen tahdon huomioon ottamisen ikäraja on 12 vuotta, täytäntöönpanoon ei saa ryhtyä vastoin lapsen tahtoa. Täytäntöönpanoon ei myöskään saa ryhtyä vastoin 12 vuotta nuoremman lapsentahtoa, jos lapsi on niin kehittynyt, että hänen tahtonsa voidaan kiinnittää huomioita

Lapsen huolto- ja tapaamissopimusta voidaan myöhemmin muuttaa, jos olosuhteet ovat sopimuksen vahvistamisen tai tuomioistuimen päätöksen jälkeen muuttuneet (Laki lapsen huolto- ja tapaamisoikeudesta 8.4.1983/361, 12 §).

3.3 Lapsen elatus

Laissa lapsen elatuksesta (5.9.1975/704) sanotaan 1 §:ssä, että lapsella on oikeus riittävään elatukseen. Se käsittää lapsen kehitystason mukaisten aineellisten ja henkisten tarpeiden tyydyttämisen, lapsen tarvitseman hoidon ja koulutuksen sekä tästä aiheutuneet kustannukset.

Päävastuu lapsen elatuksesta on hänen vanhemmillaan. Lapsen oikeus vanhemmilta saatuun elatukseen päättyy, kun lapsi täyttää 18 vuotta. Usein vanhemmat vastaavat lasten kustannuksista myös sen jälkeenkin, jos lapset asuvat esimerkiksi kotona. Jos vanhempi ei asu lapsensa kanssa pysyvästi, maksaa vanhempi silloin elatusapua. Elatusavun määrästä ja suoritustavasta sovitaan sopimuksella tai tuomiolla. Sopimus ja tuomio ovat aina tapauskohtaisia. Elatusapu maksetaan kuukausittain etukäteen, jollei toisin ole määrätty. Vanhempien sopiessa elatusavusta on lastenvalvojalla velvollisuus huolehtia lapsen edusta. (Laki lapsen elatuksesta 5.9.1975/704.)

Elatusapua koskevan sopimuksen allekirjoittavat se lapsen vanhemmista, joka sitoutuu maksamaan elatusapua sekä alaikäisen lapsen edustaja, joka usein on vanhempi, jonka luokse lapsi jää asumaan. Sopimus esitetään vahvistettavaksi lapsen edustajan kotipaikan kunnan sosiaalilautakunnalle. Kun sosiaalilautakunta on sen vahvistanut, voidaan se panna täytäntöön ja se on yhtä lainvoimainen kuin tuomio. Jos vanhemmat ovat hyvin erimielisiä, voidaan elatusapuasioista sopia ainoastaan tuomiois-

tuimessa. Samalla usein sovitaan myös lapsen huolto- ja tapaamisoikeuksista. (Laki lapsen elatuksesta 5.9.1975/704.)

Elatusavun määrää tai suoritustapaa voidaan myöhemmin muuttaa uudella sopimuksella, jos on tapahtunut olennaisia muutoksia elinolosuhteissa (Laki lapsen elatuksesta 5.9.1975/704). Myös uuden sopimuksen tekeminen tapahtuu sosiaalitoistossa ja tuomioistuimissa vahvistaa sen (Litmala 2003, 31).

4 ISÄN SELVIYTYMINEN EROSTA

Parhaassa tapauksessa vanhemmat pystyvät eroamaan sivistyneesti ja tajuavat, että vaikka heidän liittonsa on purkautunut, he eivät eroa lapsestaan. He pystyvät keskustelemaan lapsen asioista, ja jopa sopimaan yhteiset kasvatuseriaatteet sekä pelisäännöt. Lapsella on lupa pitää etä-vanhempaan yhteyttä niin usein kuin hän haluaa. Tapaamisista sovitaan aina tilanteen mukaan, ja tapaamisjärjestelyt ovat joustavia. (Sinkkonen 2003b, 175 – 176.)

Huonossa tapauksessa vanhemmat eivät erotessaan pääse toisistaan henkisesti eroon vaan jatkavat riitelyä ja valtataistelua. Näin he tekevät lapsille eniten haittaa. Lapsi joutuu tilanteeseen, jossa hän ei voi vapaasti pitää hyvää ja rakastavaa suhdetta molempiin vanhempiinsa. (Sinkkonen 2003b, 176.)

Näiden kahden välillä on sellainen vaihtoehto, jossa kumpikin vanhempi toteuttaa omaa kasvatustapaansa. Vanhemmat eivät kommunikoi paljon toistensa kanssa eivätkä sekaannu toisten tekemiin ratkaisuihin. Lapset sopeutuvat ajan kanssa siihen, että heillä on kaksi erilaista ympäristöä; sekä äidin että isän säännöt ja kasvatustavat. (Sinkkonen 2003b, 176.)

Eroprosessin jälkeen entiset puoliset kokevat helpotuksen tunteen. He ovat päättäneet erosta, käsitelleet syitä ja seuraamuksia ja tehneet sopimuksia. He totuttelevat

uudenlaiseen perhemalliin ja elämänrytmiin sekä usein ainakin toinen osapuoli myös uuteen kotiin. Aikuiset elävät eri siviilisäädystä, mikä tuo jonkinlaista vapautta, mutta myös yksinäisyyttä ja erilaista vastuuta arjesta. Tähän uuden elämäntavan opetteluun menee aikaa. Ihminen tarvitsee vähintään vuoden tottuakseen elämään eron jälkeen. On koettava yhden vuoden tapahtumat kuten ensimmäinen jouluku, ensimmäinen lapsen syntymäpäivä. Näiden kokemusten myötä uusi elämä asettuu omalle kohdalleen. Eron kipu ja suru vievät kuitenkin aikaa vuosia. Joskus viha ja suuttumus jäävätkin tavallaan vanhemmuuden alle, jolloin eron jälkeistä aikaa kiusaa jatkuvat riidat lasten huollosta ja tapaamisista. (Pettilä & Yli-Marttila 1999, 97.)

Miehen energia eron jälkeen voi kulua arjesta selviytymiseen, mikä voi tehdä elämästä aika ankeaa. Jotkut miehet eivät ole missään vaiheessa sitoutuneetkaan toisensa perhe-elämään eivätkä he jaksaa huolehtia isänä olemisesta eron jälkeen. He pyrkivät elämään elämää ilman sitoumuksia mihinkään suuntaan. On myös sellaisia isä, joille lapsesta eroaminen on niin tuskallista, että he pitävät etäisyyttä lapseensa suojellakseen itseään. Lapsen kannalta katsottuna tämä on erityisen surullista, koska isä rakastaa häntä, mutta hän saa vain pieniä osia tuosta rakkaudesta. Valtaosa miehistä kuitenkin pitää eron jälkeen yhteyttä lapsiinsa sopimusten mukaisesti, mutta joutuu ehkä etsimään pitkän aikaa uutta tasapainoa uuden elämän ja isyytensä välillä. (Sinkkonen 2003, 22 - 23.)

Kriisissä kannattaa pelata yksinkertaista peruspeliä, mikä tarkoittaa, että isä ei saa kadota eikä muuttua ja hänen tulee säilyttää arki. Syyllisyyden, häpeän tai uhrautumisen nimissä ei kannata kadota lapsen elämästä. Vaikka ero muuttaakin ihmistä, pysyy suhde lapseen sitä paremmin, mitä paremmin isä säilyttää entisen tyyliinsä. Isän ei tarvitse ryhtyä viihdyttäjäksi tai laskujen maksajaksi. Hänen on myös uskallettava sanoa ”ei”. Erosta selvitäkseen lapset tarvitsevat erosta selviävät vanhemmat. (Kaivosoja 2004, 5- 6.)

4.1 Yhteiskunnan tukeminen

Kun erotilanteessa on lapsia mukana, lapset jäävät usein äidille ja mies jää yksin. Sosiaaliturvajärjestelmä turvaa äidin ja lasten elämän. Yksinäisen miehen elämässä

ei ole mitään järjestelmää. Joskus miehen elämä voi olla niin sekaisin, että hänellä ei ole edes omaa kotia eikä voimia selvittää elämäänsä. (Rimpelä 2003, 187) Mies saa usein yhteiskunnalta apua vasta, kun hänellä on palvelujärjestelmään sopiva ongelma, kuten esimerkiksi masennus, alkoholismi, työttömyys, asunnottomuus. Näiden ongelmien kautta vasta ruvetaan selvittämään asiaa. Jotkut miehet ovat pyytäneet apua, mutta riippuu asiantuntijan ammattitaidosta, osaako hän tukea miestä. (Rimpelä 2003, 188.)

Etä-isät ja hänen lapsensa muodostavat omanlaisensa perheen, joka tulisi nykyään selkeästi määritellä perheeksi huoltajuudesta riippumatta. Valitettavasti kuitenkin etä-isän ja lasten muodostamaa perhettä ei tunnusteta virallisesti perheeksi, niin että isä voisi hakea esimerkiksi asumistukea perheenä, joka säännöllisesti kokoontuakseen tarvitsee myös kokoaan vastaavan asunnon. Haittana tästä on varmasti usein ahtaat ja pienet tilat, joita isän on ehkä vaikea järjestää lapsen tarpeiden mukaisiksi (Huttunen 2001, 100, 103.) Etä-isyyden toteutuminen on myöhemmin riippuvainen tapaamisjärjestelyistä, välimatkoista sekä miehen asumisesta ja hänen taloudellisesta tilanteestaan. Isän ja äidin yhteisymmärrys ei aina riitä tapaamisten onnistumiseen, jos välimatkat ovat pitkät ja hankalat ja jos isän taloudellinen tilanne ei anna myöten kunnan asuntoon tai matkustamiseen. Näissä tilanteissa etä-isän perheen taloudellisen tukeminen koituisi varmasti halvemaksi kuin isäsuhteen katkeamisen miehelle ja lapselle aiheuttamien henkisten haittojen myöhempi hoitaminen. (Huttunen 2001a, 21.)

Parisuhteista ja perheistä kannetaan Suomessa huolta. Eri aikakauden haasteiden mukaan on osattu rakentaa toimivia tukipalveluja. Nyt tulisikin huomata miesten tarpeet ja pulmat, erityisesti erotilanteessa. Ehkäisevien palvelujen ja tuen tulisi myös huomioida miehet. (Rimpelä 2003, 190.) Lastensuojelun Keskusliitolla onkin kehittämishanke, joka on kehittänyt eron jälkeistä vanhemmuutta tukevia ja vanhempien yhteistoimintaa edistäviä palveluja. Hanke on nimeltään *Neuvo-projekti 2005-2009*. Palvelut ovat maksuttomia. Neuvo tarjoaa koulutusta sosiaali- ja terveystieteiden ammattilaisille hankkeessa kehitettyjen palveluiden toteuttamiseen. Hankkeen päämääränä on lapsen aseman parantaminen sekä lapsen menetysten minimoiminen vanhempien erotessa. Hankkeen kautta on tarkoitus lisätä ihmisten tietoa ja ymmärrystä eron vai-

kutuksesta lapseen sekä osallistua aktiivisesti julkiseen keskusteluun. Hanketta rahoittaa Raha-automaattiyhdistys. (Neuvo –projekti 2008.)

4.2 Isä sosiaalitoimiston asiakkaana

Sosiaalitoimiston tehtävänä on huolehtia lapsen hyvinvoinnista erotilanteessa. Isän on hyvä ottaa yhteyttä sosiaaliviranomaisiin riittävän varhaisessa vaiheessa, jotta hän pääsee esittämään näkemyksensä tilanteesta, ja näin kertoo olevansa kiinnostunut perheestään eronkin jälkeen. Kun isä asioi sosiaalitoimistossa, on hänen tärkeää muistaa asiallisuus ja avoimuus. Ensi vaiheessa on hyvä antaa aina yleiskatsaus perhetilanteesta ja samalla tiedustella, mitä vaihtoehtoja asioiden etenemisen ja tulevien järjestelyjen osalta on liittyen erityisesti lapsiin ja asumiseen. (Valtonen 2008, 3.)

Monet isät ovat siinä uskossa, että he eivät olisi riittävän hyviä lähihuoltajia lapselleen. He saattavat luovuttaa ja tyytyä siihen mitä saavat. Myöhemmin tämä ratkaisu voi harmittaa. Vaikka isä olisikin vastannut enemmän perheen elatuksesta ja vähemmän arkisten käytännön asioiden hoitamisesta, voi isä ottaa myöhemmin isälle kuuluvan paikan lapsen arjessa, sillä isän rooli siis perheenelättäjänä ei tee häntä huonommaksi vanhemmaksi. Isän on kuitenkin mietittävä, mitä itse todella haluaa ja mihin kykenee muistaen lapsen edun, sillä periaateriitoja tulisi välttää tässä asiassa. Niin isän kuin äidinkin tulisi pohtia, miten hän selviää yksin arjen päivittäisestä pyörittämisestä. (Valtonen 2008, 4 – 5, 10.) Tutkimusten mukaan isät kuitenkin menestyvät eron jälkeen lastensa huoltajina yhtä hyvin kuin äiditkin (Seppänen 2000, 175).

Melko monella isällä on käsitys, että sosiaalityöntekijät ovat naisia ja he ovat kuitenkin äidin puolella. Miesjärjestön edustajat ovatkin maininneet, että tämä käsitys ohjaa usein isän toimintaa ja toimimattomuutta. (Kitunen 2008, 1.) Sosiaalityöntekijät ovat suurimmaksi osaksi naisia. Siihen isät voivat varautua, mutta sen perusteella ei kannata tehdä liian vahvoihin perusteisiin ennakkoluuloja sopimusten tekemisestä sosiaalitoimissa. Isä voi tiedustella mies-naistryöntekijäparin mahdollisuutta. Valitettavasti tämä on vain harvoin mahdollista, vaikka siitä on olemassa Stakesin ohjeistus. Jos isä tuntee olonsa tukalaksi naisten keskuudessa, voi hän ottaa mukaansa miespuolisen tukihenkilön. Asiaan voi myös auttaa, jos isä on etukäteen ottanut asioista selvää, jolloin hän tuntee olonsa itsevarmemmaksi ja pystyy tarvittaessa vetoamaan lakeihin ja asetuksiin. (Valtonen 2008, 3, 5-6.) Lastenpsykiatri Kaivosoja (2004, 5) sanoo

artikkelissaan karkeasti, että vaaditaan ehkä uusi sukupolvi työntekijöitä, ennen kuin ammattiauttajat ja viranomaiset oppivat ottamaan isyyden yhtä vakavasti kuin äitiyden. Tätä ei kuitenkaan voida yleistää.

4.3 Isän tukiverkosto

Avioero on miesten kannalta vaikea asia. Eronneilla miehillä on usein enemmän vaikeuksia kuin eronneilla naisilla. Jos miehellä on ollut avioliiton aikana sosiaalisia ongelmia, ne vain korostuvat eron jälkeen. Naisilla on usein ihmissuhdeverkosto kunnossa, mikä auttaa heitä erotilanteessa. Erossa miehet usein jäävät yksin, kun ihmissuhteet ovat vaimon hallussa. Silloin on vaara, että omista tunteistaan voi puhua uudelle ystävälle vasta kuudennen kaljan jälkeen. (Rimpelä 2003, 185)

Miesten tunteista puhumattomuus korostuu erotilanteessa. Miehillä ei ole usein sanoja kertomaan tunteistaan. Miehillä kyllä on tarvetta puhua, mutta kaikilla ei ole uskallusta. Naiset puolestaan pystyvät jakamaan tunteitaan ja tapahtumia toisten kanssa, mikä edesauttaa heidän selviytymistään. (Rimpelä 2003, 186–187) Kysymys miehen tukiverkostosta onkin tärkeä. Mies kyllä tuntee tarvitsevansa miesten ystävyyttä, mutta liiallinen läheisyys tuntuu epämunakavalta. Siksi yhteisyys vaatii jonkinlaisen kulissin urheiluseuran tai bändin, jonka varjolla ystävyysuhteita vaalitaan. Liian moni kuitenkin jää yksin. (Sinkkonen 1998, 70.)

Samanhenkiset miehet kokoontuvat yhteen esimerkiksi pelaamaan eri urheilulajeja tai bänditreeneihin. Kavereiden kanssa isä saa jakaa miesten juttuja, mikä heille on tärkeää. Yhdessä tekeminen antaa onnistumisen kokemuksia ja tunteen hyväksytyksi tulemistä. Hyväksyvässä ilmapiirissä voi epäonnistua ilman pelkoa muiden tuomitsemisesta. Yhdessä tekeminen selvittää miehelle asemaansa muihin miehiin nähden, missä hän pärjää ja missä ei. Tämä on tärkeää miehen itsetunnolle ja – arvostukselle. Hän saa hyvää oloa ja elinvoimaa, jolla jaksaa vaikeiden aikojen läpi. Muut perheeliset ystävät ymmärtävät, että kotona olemiselle on myös annettava aikaa. Isän onkin löydettävä tasapaino ystävien ja perheen välillä. (Juvakka & Viljanmaa 2002, 44 – 45.)

4.4 Vertaisryhmiä

Koska isät harvemmin puhuvat ystäviensä kanssa henkilökohtaisista asioista, olisi hyvä jos miehet uskaltaisivat lähteä isäryhmään keskustelemaan omasta ja lastensa elämästä (Sinkkonen 1998, 69). Vanhempien ryhmät, perhekerhot, perhekahvilat ja pikkulapsiperheitten kummitoiminta antavat myös mahdollisuuden kokemusten ja kysymysten jakamiseen (Kinnunen 2005, 18).

4.4.1 Miessakit ry

Miessakit ry on kansalais- ja asiantuntijajärjestö, joka tukee miesten henkistä, psyykkistä ja sosiaalista kasvua. Järjestö tarjoaa miehille tarvittaessa kriisipalveluja ja edistää väkivallatonta perhe-elämää. Miessakit ry tekee yhteistyötä samoja tavoitteita ajavien miesryhmien kanssa ja ylläpitää alansa kansainvälisiä yhteyksiä. Miessakit ry on sitoutunut edistämään myönteistä tasa-arvoa ja erityisesti toimimaan miesten keskuudessa niin, että sukupuolten välisen tasa-arvon mahdollisuudet vahvistuvat. Kun tasa-arvon mahdollisuudet lisääntyvät, koko yhteisön sosiaalinen pääoma, ja sitä mukaa myös hyvinvointi paranee. (Miessakit ry 2008.)

Heidän päätoimintamuotoja ovat muun muassa miesryhmätoiminta ja erilaiset projektit. He pyrkivät tuomaan esille myös miesnäkökulmaa yhteiskunnassamme. He antavat myös terapiaa ja työnohjausta sekä koulutusta miesosaamisesta eri sektoreilla toimiville ammattihenkilöille. Näitä toimintamuotoja on tarkasteltu lähemmin seuraavaksi. (Miessakit ry 2008.)

Miesryhmätoiminnan tarkoituksena on koota miehiä pienryhmiin keskustelemaan miehenä olemiseen liittyvistä kysymyksistä. Viimeisin ryhmä on alkanut kokoontumaan maaliskuussa 2008. Usean vuoden kehitys- ja taustatyön pohjalta saatu kokemus kertoo miesryhmätoiminnan mahdollisuuksista myös tärkeänä ennaltaehkäisevänä terveys- ja sosiaalipoliittisena toimintamallina. Perinteisesti ongelmiaan kätkevä suomalainen mies löytää ryhmien kautta uutta rohkeutta ja itseluottamusta tulla hyväksytyksi ongelmineen ja epävarmuuksineen miehenä. Näin myös tuen ja hoidon hakemisen kynnyksensä madaltuu, ja apua etsitään ennen kuin mahdollinen kriisi tai saira-

us on edennyt selvästi vaikeammaksi hoitaa. Toisaalta miesryhmistä saa tukea myös arjen pienempiin kysymyksiin ja ongelmiin. Tämä ennaltaehkäisee selvittämättömien asioiden kasaantumista. (Miessakit ry 2008.)

Isyyden tueksi -projektin tarkoituksena on rakentaa laaja-alainen käytännön malli isyyden tukemiseksi nyky-yhteiskunnassa. Mallissa huomioidaan inhimilliset, ammatilliset sekä työn ja perheen yhteensovittamiseen liittyvät isyyden erityishaasteet. Yhteiskuntamme tarvitsee monipuolista tietoa isyyden ytimeistä erityisesti sosiaalisesta näkökulmasta. (Miessakit ry 2008.)

Yhteiskunnallisen vaikuttamisen tarkoituksena on tuoda miesnäkökulmaa julkiseen keskusteluun sekä kantaa ottaen että tärkeitä aiheita esiin nostaen. Sekä miesryhmissä käyneiden että jäsenistön palautteen kautta on noussut esiin toiveita ja tarvetta miesnäkökulman huomioimiseksi erilaisissa tärkeissä yhteiskunnallisissa kysymyksissä, joita on esimerkiksi miehen asema lapsiin nähden avioerotilanteissa, poikien ja miesten erityisyyden huomioiminen sosiaali-, terveys- ja opetusaloja kehitettäessä ja isien huomioiminen neuvolatoiminnassa. (Miessakit ry 2008.)

Erosta elossa -projekti tukee ja opastaa miehiä ero-ongelmien käsittelyssä ja niistä selviämisessä. Toiminnan avulla miehet saavat henkilökohtaista keskusteluapua, neuvontaa ja vertaistukea niihin lukuisiin kysymyksiin, joita herää parisuhteen uhattessa päättyä, varsinaisessa eroprosessissa ja ajassa eron jälkeen. Neuvontatyössä on keskeisesti kyse lasten etujen ajamisesta ja isyyden turvaamisesta eron jälkeen. Projektissa ei anneta varsinaista lakimiesneuvontaa eikä terapiaa. Toiminta käynnistyi 1.2.2005 RAY:n rahoittamana kolmivuotisena kehitysprojektina. (Miessakit ry 2008.)

Miesten tueksi -projektin tavoitteena on vaikuttaa positiivisesti miesten elämänlaatuun lisäämällä mieserityisosaamista eri sektoreilla toimivissa organisaatioissa, jotka ovat tiiviisti tekemisissä miesten ja mieskulttuurin kanssa. Projektin merkittävä perustelu on miehille suunnattujen tukipalveluiden vähäisyys sekä miesasiantuntemuksen ohuus olemassa olevissa palveluissa. Projektissa suunnitellaan ja toteutetaan vuoden kestävä erityistason miesosaamisen koulutuskokonaisuus, jonka avulla koulutetaan eri toimijoiden tarpeisiin vastaavia mieserityisyyteen, vertaistoimintaan ja sen järjestämiseen perehtyneitä vertaistoiminnan ohjaajia ja näiden kouluttajia. Pro-

jekti käynnistyi 1.3.2006 RAY:n rahoittamana ja kestää vuoden 2008 loppuun. (Miessakit ry 2008.)

Erityistason miesosaaja - koulutus on suunnattu sosiaali-, terveys- ja opetusalojen miespuolisille työntekijöille. Edellinen koulutusryhmä on aloittanut alkuvuonna 2008. Koulutus kestää vuoden ja se koostuu kymmenestä lähijaksosta. Koulutuksen rungon muodostavat asiantuntijoiden luennot, jotka vahvistavat tietämystä ja ymmärrystä miehistä ja miehisyydestä sekä miesten tavoista toimia ja käyttäytyä. Asiantuntijaluentoja ja itsenäisten tehtävien pohjalta toteutettavat ryhmätyöt sekä pienryhmissä käytävät keskustelut muiden vastaavaa työtä tekevien miesten kanssa vahvistavat koulutettavien ammatillisuutta. Ne tarjoavat myös erinomaisen mahdollisuuden kasvaa sekä ihmisenä että työntekijänä. Tämä vaikuttaa myönteisesti yleiseen hyvinvointiin, työn vaikuttavuuteen ja työssä jaksamiseen. (Miessakit ry 2008.)

Koulutuksen avulla työyhteisöjen ja organisaatioiden mieserityisyyteen liittyvä tietämys ja osaaminen vahvistuvat. Tämä mahdollistaa miesnäkökulman aikaisempaa paremman huomioimisen sekä palvelujen suunnittelussa että toteutuksessa. Monilla sektoreilla tämä on tarpeellista, sillä valtaosa sosiaalisista ongelmista on tilastollisesti katsottuna erityisesti miesten ongelmia. (Miessakit ry 2008.)

Miessakit ry perusti keväällä 2006 toimintayksikön, joka tarjoaa miehille ammattiosaamiseen perustuvia, erisisältöisiä palveluja muun muassa terapiaa ja työnohjausta. Yksikössä tarjotaan kolmen pitkään miesten parissa työskennelleen ammattilaisen osaamista miesten tueksi. Yhdistyksen muusta toiminnasta poiketen yksikkö toimii täysin omarahoitteisena, eli tarjotut palvelut ovat maksullisia. (Miessakit ry 2008.)

4.4.2 Elatusvelvollisten liitto ry

Elatusvelvollisten liitto on lastensuojelujärjestö, jonka tavoitteena on edistää lapsen oikeutta säilyttää mahdollisimman hyvät suhteet molempiin vanhempiinsa myös silloin, kun vanhemmat asuvat toisistaan erillään. Liitto antaa lakipainotteista neuvontaa ja avustaa muutoshakemuksissa. Liittoon kuuluvat jäsenyhdistykset järjestävät lisäksi erilaisia perhetapahtumia eri puolella Suomea. Liitto julkaisee myös Elatusvelvollinen -uusperheellinen lehteä. Liitto ylläpitää myös tapaamispaikka Huliviliä.

Hulivilin toiminnan tavoitteena on tarjota turvalliset tapaamistilat toisistaan erossa asuvalle lapselle ja hänen vanhemmalleen. (Elatusvelvollisten liitto ry 2008.)

4.5 Vanhempien auttaminen työntekijän näkökulmasta

Joskus on raskasta hoitaa työtään toisin kuin sydämessään tietäisi asiakkaan kannalta oikeaksi, kun usein aika kuluukin aivan muihin töihin kuin perustyöhön. Harvoin työntekijöiden ja vanhempien yhteistyö sujuukin ongelmitta. Vaikka työntekijöillä olisi kuinka paljon korkeatasoista koulutusta, jotain hyvin oleellista ja tärkeää vielä puuttuu. Asiat ovat kohdallaan vasta sitten kun, viranhaltijat ja ammattiauttajat pysyvät siirtämään osaamisensa vanhempien arjen käyttövoimaksi. Työntekijöiden ja vanhempien pitäisi tutustua ensin ihmisinä, jotta työntekijöiden osaamisella olisi edes mahdollisuus siirtyä vanhemmille. Tällainen avoin keskustelu myös synnyttää asiantuntijuutta. Työntekijät ja vanhemmat ovat yhteisellä asialla, lapsen asialla. Aikuisten tulisikin ottaa yhdessä vastuu lapsista, sillä lapsinäkökulman huomioimiseen tarvitaan jokaista aikuista. (Eskelinen 2005, 39 – 41, 44.)

5 ETÄ-ISYYS

Etä-isä on lapsen biologinen ja juridinen isä, mutta hän asuu pysyvästi erillään lapsestaan. Lapsi siis virallisesti asuu äitinsä kanssa ja tapaa isäänsä sovittuina ajankohdina. Isä siis ei kuulu samaan talouteen lapsen eikä lapsen äidin kanssa. Avioliitossa isän toisella paikkakunnalla asuminen ei tee hänestä vielä etä-isää. Koska avoliiton ainoa todiste on yhteinen osoite, tekevät eri osoitteet miehestä tilastollisen etä-isän parisuhteen laadusta riippumatta. Osa etä-isyysistä on sikäli suunniteltua, että ei ole haluttu jakaa vanhemmuutta siten, että asuttaisiin yhdessä. Tähän löytyy useita syitä. Esimerkiksi yksinhuoltajan tietyt sosiaali-edut ovat paremmat kuin kahden vanhemman perheissä. Toisaalta isyyden aloittamista etä-isyysinä ei ole tehty houkuttelevak-

si, sillä esimerkiksi saadaksesi lakisääteiset perhevapaat ja isyysrahaa isän täytyy asua lapsen kanssa samassa osoitteessa. (Huttunen 2001, 99 – 101.)

Useimmiten etä-isyyden syynä on avio- tai avoero, joka päättää yhdessä asumisen. Tällöin etä-isyyden alku ja parisuhteen loppuminen ajoittuvat samaan ajankohtaan. Epäilemättä ero puolisoista leimaa vahvasti myös eroa lapsesta ja siihen liittyviä tunnepohjaisia kokemuksia varsinkin alkuaikoina. Tässä suhteessa avo- tai avioerolla etä-isyyden aloittaneet miehet poikkeavat niistä etä-isistä, jotka jo alun perin ovat asuneet erillään lapsistaan. Osa heistä ei ole joistakin syistä muuttanut missään vaiheessa virallisesti yhteen lapsen äidin kanssa, mutta on kuitenkin tunnustanut lapsen. Osa taasen on ollut kaiken aikaa parisuhteessa omalla tahollaan, jolloin etä-isyyttä on tullut mahdollisesti syrjähyppyn seurauksena. Kaikilla etä-isillä ei siis välttämättä ole ollut läheistä suhdetta lapseensa, eli sosiaalista tai psykologista isyyttä ei ole koskaan syntynyt. Kriteerinä pidetäänkin biologis-juridista isyyttä, jolloin miehellä on lakisääteisiä velvoitteita lapsiaan kohtaan. Näin ollen uusperheen sosiaalisella isällä, joka muuttaa pois puolisonsa ja hänen lastensa luota, ei ole juridisia velvollisuuksia ex-puolison lapsia kohtaan. (Huttunen 2001, 100–101.)

Väkevimmän isän tunteita lapseensa kuvataan etä-isistä puhuttaessa. Etäältä on miehen ehkä helpompaa ja soveliaampaa rakastaa. Ilmeisesti sellaiseen rakkauteen on myös helpompi samaistua miehenä yhteiskunnassamme. Pitääkö isän menettää lapsensa ennen kuin hän pääsee sinuiksi tunteittensa kanssa? (Seppänen 2000, 209.) Niinhän usein sanotaan, että sitten kun on jonkin menettänyt, osaa sitä vasta arvostaa, esimerkiksi terveyttä.

5.1 Isän merkitys eron jälkeen

Avioerojen määrän kasvu ja äitien yksinhuoltajuus ovat kiinnittäneet huomiota siihen, miten isän puuttuminen vaikuttaa lapsen elämään (Alasuutari 2003, 19). Uusin tutkimus isän merkityksestä kertoo, että lapsilla oli vähemmän häiriökäyttäytymistä, jos perheessä oli isä-hahmo, biologinen isä tai isäpuoli. Isän myönteinen sitoutuminen ja läsnäolo lasten elämässä vähensivät poikien käytösongelmia ja tyttöjen tunne-

elämän ongelmia ja vaikuttivat positiivisesti lasten kognitiiviseen kehitykseen. (Sinkkonen 2008, 68.) On kuitenkin todettava, että ei jokainen isätön poika ole määrätty ennalta käyttäytymään aggressiivisesti. (Sinkkonen 2003, 22.) Tämän uusimman tutkimuksen loppupäätelmässä tutkijat totesivat, että vaikka tutkimusta edelleen tarvitaan, on jo nyt olemassa tarvetta, että isyyteen sitoutumista pitäisi tukea kaikilla yhteiskunnan tasoilla (Sinkkonen 2008, 68).

5.2 Eron jälkeisen isyyden vaihtoehdot

Perhetilanne, jossa isä asuu pysyvästi erillään lapsestaan, on nykyään tuttua monelle miehelle. Lapsi asuu virallisesti äitinsä kanssa ja isän luona käymistä tai olemista sanotaan sen kestoista riippumatta tapaamiseksi tai vierailuksi. Ajoittain isä ja lapsi saattavat viettää viikkojakin yhdessä, mutta lapsen koti on silti äidin luona. Lapsella on kuitenkin selvästi kaksi kotia, jos hän viettää kummankin vanhemman luona yhtä paljon aikaa, esimerkiksi asumalla joka toinen viikko toisen luona. Tällöin on ristiriitaista puhua lapsestaan erillään asuvasta isästä. (Huttunen 2001, 99.)

Myös sopueroihin voi liittyä suuria vaikeuksia, neuvottomuutta sekä kokemuksia epätasa-arvosta ja tunteita vanhempien ja lasten menetyksistä. Monissa sopueroissa lapsen ja muualla asuvan vanhemman tapaamisjärjestelmät ovat myös niin vähäisiä, että ne eivät turvaa lapsen ja erillään asuvan vanhemman mahdollisuuksia riittävän läheiseen ihmissuhteeseen. Ahdistavaa riitelyä välttääkseen monet isät voivat tyytyä vähäisiinkin tapaamismahdollisuuksiin, mikä vaikuttaa myös lasten elämään. Isyyden näkökulmasta yhdeksi valitettavaksi vaihtoehdoksi on muodostunut sellainen eroproessi, jonka seurauksena isän ja lapsen tapaamiset vähitellen vähenee ja isä käy harvinaiseksi lasten arkielämässä. (Huttunen 2001, 109 - 110.)

Eron jälkeen äidistä tulee usein se vanhempi, joka käytännössä on vastuussa lapsesta ja jonka kanssa lapsi on enimmäkseen tekemisissä. Vaikka jaettuun vanhemmuuteen ei päästäisikään, voidaan kohtuullisen hyvänä tuloksena pitää sitä, että molempien vanhemmuus ja suhde lapseen säilyvät hyvänä. (Huttunen 2001, 110.)

Eron jälkeisen tasa-arvoisen vanhemmuuden edellytys on muodollinen yhteishuoltajuus, sillä jaetun vanhemmuuden ylläpitäminen äidin yksinhuoltajuustilanteessa vaatii molemmilta harvinaista kypsyyttä ja luottamusta erosta huolimatta. Yhteishuoltajuus ei välttämättä takaa jaettua vanhemmuutta, sillä sen avulla ei pystytä pakottamaan isää säännöllisiin tapaamisiin. Joillekin vanhemmille voi myös kätevämminkin sopia äidin yksinhuoltajuus virallisluontoisten asioiden hoidon vuoksi. (Huttunen 2001, 111.)

Yksi isyyden vaihtoehto eron jälkeen on isän yksinhuoltajuus tai äidin kanssa yhteishuoltajuus, mutta lapsi asuu isän luona. Äiti on tällöin etä-äiti ja tapaa lapsiaan sovittusti.

5.3 Miksi tapaamiset voivat harventua?

Monet etä-isyyden mahdolliset ongelmat juontavat juurensa jo isän ja lapsen ennen eroa vallinneesta suhteesta samoin kuin siitä, millainen mies ydinperheikaan oli. Vähän yhteistä aikaa lapselleen antanut ydinperhe-isä voi olla todennäköisesti samantyyppinen etä-isänä. Onneksi kaikki isät eivät käyttäydy näin eron jälkeen vaan jotkin isät alkavat tosissaan arvostaa lapsensa seuraa. Nämä isät havahtuvat vasta, kun isänä oleminen on vakavasti uhattuna perheen hajoamisen yhteydessä. (Huttunen 2001, 116.)

Lastaan harvoin tapaava etä-isä menettää usein ajan myötä kosketuksen lapsen arkeen. Etä-isän mahdollisuudet vaikuttaa lapsen elämään vähenevät ja lapsi alkaa tuntua vieraalta. Tällaiseen tilanteeseen ajautunut isä päätyy helposti ajattelemaan, että lapsen kannalta on parempi, jos häneen ei pidä lainkaan yhteyttä. Isä lohduttautuu ajatuksella, että lapsen on parempi olla, kun hän ei päädy vanhempien välisiin ristiriitoihin eikä lapselle synny lojaliteettiongelmia. Isä tavallaan uhrautuu. Isä voi myös elätellä toivoa, että lapsen kasvettua aikuiseksi hän ymmärtää isän tekemän ratkaisun ja ehkä rakentaisi sitten itse uudestaan suhteen isäänsä. (Huttunen 2001, 112)

Yhtenä syynä tapaamisten harvenemiseen on se, että isälle on psyykkisesti raskasta tottua sellaiseen elämänrytmiin, jossa odotus, jälleennäkemisen ilo, haiea ero ja

erossaolon kaipaus vuorottelevat keskenään. Myös mahdolliset pettymykset tapaamisiin, sopimusten rikkomiset ja yllättävät esteet voivat vielä syventää isän kriisiä. (Huttunen 2001, 112)

Ero-isän kohtaloksi voi myös koitua vähitellen rapistuva sosiaalinen ja terveellinen elämä, jota kiusaa niin yksinäisyys, alkoholi kuin mielenterveys- ja työelämäongelmatkin. Lapsestaan huolehtiminen voi käydä tällöin yhtä ylivoimaiseksi kuin muidenkin henkilökohtaisten asioiden ja velvoitteiden hoito. Kuitenkin tutkimusten mukaan on tärkeää huomata, ettei kaikkia tapaamisiaan harventavia isiä leimata tällä oireyhtymällä. (Huttunen 2001, 112)

Etä-isän ja lasten tapaamisten harvenemiseen voi syynä olla myös se, että toinen vanhemmista perustaa uuden perheen. Esimerkiksi etä-isän uudessa kodissa on jo alusta alkaen uuden puolison lapsia. Lisäksi hänellä voi tulla myös uusia ”omia” lapsia, jolloin tapaamiset voivat harventua sekä ajan puutteesta että uusista sitoumuksista. Myös äiti voi muuttaa asumaan yhteen uuden kumppaninsa kanssa, joka jo olemassa olollaan ja lasten kanssa asumisellaan voi välillisesti vaikuttaa monin tavoin etä-isän ja lasten väliseen suhteeseen. Äidin uusi kumppani voi ottaa täyden vastuun uusperheensä elatuksesta ja hyvinvoinnista, jolloin etä-isän asenne omaan isyyteen ja velvollisuuksiaan kohtaan voi muuttua. (Huttunen 2001, 114)

Lapsestaan erillään asuvan isän ja lapsen tapaamiset voivat harventua tai joskus estyä kokonaan, jos lapsi ei halua mennä tapaamisiin. Lasten vastahakoisuus johtuu usein siitä, että heillä ei ole henkistä lupaa ikävöidä isää tai heidät on suorastaan aivopesty vihaamaan isää. Lapsi voi esimerkiksi kokea, että pohjimmiltaan äiti ei halua hänen tapaavan isäänsä eikä lapsi halua vaarantaa suhdetta äitiinsä. Myös isän uusi elämäntilanne, asuinpaikka, asunto, ystävät ja aineelliset olosuhteet saattavat tuntua lapsesta sen verran oudoilta, että päällimmäinen reaktio on jäädä tuttuun ja turvalliseen omaan kotiin. Usein tilanne voidaan laukaista selvittämällä lapselle yksityiskohtaisesti tapaamiseen liittyvät asiat ja totutella häntä vähitellen näihin uusiin asioihin. Tällaisessa tilanteessa äidin varaukseton tuki on ensiarvoisen tärkeää. (Huttunen 2001, 114)

6 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN

6.1 Tutkimusaiheen valinta ja rajaus

Valitsin etä-isyyttä koskevan aiheen, sillä olin jo aikaisemmin pohtinut etä-isyyttä yhteiskunnassamme omien kokemusteni vuoksi. Kun otin aiheesta selvää, huomasin, että aiheesta ei ole paljon tutkittua tietoa, vaikka tämä isyyden muoto onkin hyvin yleinen nykyään. Aloinkin pohtimaan etä-isyyttä omien harjoittelupaikkojeni, päiväkodin, koulun, lastensuojelulaitoksen ja perhetyön, näkökulmasta. Myös näissä paikoissa työskennellessä olisi hyvä tietää etä-isyydestä vanhempien kanssa tehdyn yhteistyön kannalta katsoen. Pohdittuani aihetta päätin kuitenkin rajata aihetta tutkimaan millaista on kasvattaa lasta etä-isänä. Tuntui jotenkin loogisemmalta aloittaa perusasiasta, koska tutkittua tietoa oli vähän. Rajaan myös opinnäytetyön aiheeni isiin, jotka eivät asu lastensa kanssa ja kuitenkin tapaavat heitä. Isät eivät kuitenkaan ole poissa kotoa matkatyön takia, eivätkä lapset asu esimerkiksi laitoshoidon takia poissa kotoa.

6.2 Aikaisemmat tutkimukset

En löytänyt aikaisempia tutkimuksia varsinaisesti etä-isyydestä. Muutamia tutkimuksia sivusivat kyllä etä-isyyttä. Päivi Lipponen ja Pirjo Wesaniemi (2003) ovat kirjassaan *Mies ja ero* tuoneet esille isien kertomuksia parisuhteen päättymisestä. Siinä isät ovat saaneet kertoa oman tarinansa. Kirjan loppuosassa eri alan ammattilaiset ovat tuoneet eroa esille isän näkökulmasta. Myös Kaarina Määttä (2002) on tuonut esille kolmen miehen erotarinan kirjassaan *Avioeron tuska ja helpotus*. Kirjan erotarinoista kuitenkin 71 oli naisten kirjoittamia, joten kirjan painopiste oli väkisininkin kohdistunut naisten näkökulmaan.

Satakunnan ammattikorkeakoulussa on tutkittu monissa opinnäytetöissä isyyttä raskauden sekä neuvolan eri muotojen näkökulmasta. Nina Lautamäki (2002) on opin-

näytetyössään ”*Tämän päivä isyys*” tutkinut isyyttä, ja erityisesti sitä miten isät viettävät aikaansa lastensa kanssa. Hän keräsi tutkimusaineistoa puolistrukturoidun kyselylomakkeen avulla päiväkodin lasten isiltä.

6.3 Tutkimuksen tavoite ja tutkimustehtävät

Tutkimukseni tarkoituksena on nähdä etä-isien tilanne muuttuvassa perheyhteisössä ja ymmärtää heidän elämäänsä lapsensa kasvattajana. Huomioni kohdistuu lasten ja isien tapaamisiin ja yhdessäoloon, isien kasvatusajatuksiin sekä ammatillisuuttani ajatellen isien tuensaantiin. Tavoitteenani on tuoda esiin millaista etä-isänä on kasvattaa lasta.

Tutkimustehtävänäni on saada vastaukset kysymyksiin:

1. Saavatko etä-isät mahdollisuuden olla lastensa kasvattajia?
2. Miten etä-isät kokevat isyyden?
3. Millaista on rakastaa ja kasvattaa lasta lyhyillä tapaamisilla?

Tutkimustehtäviini etsin vastausta seuraavien tutkimuskysymysten avulla.

1. Miten isän avo- tai avioero on sujunut?
2. Miten lasten huoltajuus on sovittu?
3. Mitä lasten elatuksesta on sovittu?
4. Miten tapaamiset on järjestetty?
5. Mitä isä ja lapsi tekevät yhdessä?
6. Onko lapsen isällä ja äidillä uudet kumppanit?
7. Millainen isä on kasvattajana?
8. Saavatko isät lapsensa tietoja viranomaisilta?
9. Miten yhteiskunta on suhtautunut isään eron jälkeen?
10. Mistä ja minkälaista tukea isä on saanut eron jälkeen?

6.4 Tutkimusmenetelmät ja tutkimuksen kohdejoukko

Tutkimustehtävien jälkeen pohdin, mitä tutkimusmenetelmää käyttäen voisin aiheitani lähestyä. Päädyin kvalitatiiviseen eli laadulliseen tutkimusotteeseen, sillä halusin perehtyä aiheeseen syvällisesti, mikä parhaiten onnistuu keskittymällä etä-isien oma-kohtaisiin ja ainutlaatuisiin kokemuksiin. Tarkoitukseni ei ollut tehdä yleistyksiä etä-isyydestä, vaan tuoda tärkeää aihetta esiin keskittymällä etä-isiltä saatuun arvokkaaseen tietoon.

Kvalitatiivisen eli laadullisen tutkimuksen lähtökohtana onkin todellisen elämän kuvaaminen. Kohdetta pyritään tutkimaan mahdollisimman kokonaisvaltaisesti. Pyrkimyksenä on löytää tai paljastaa tosiasioita eikä todentaa jo olemassa olevia väittämiä. Tämän tutkimusmenetelmän tavoitteena on ymmärtää tutkimuskohdetta. Aineistosta ei kuitenkaan tehdä päätelmiä yleistettävyyttä ajatellen. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2000, 152, 168 – 169.)

Kvalitatiiviselle tutkimukselle on myös ominaista, että tutkimuksen kohdejoukko valitaan harkinnanvaraisesti (Eskola & Suoranta 1998, 18). Itse myös mietin tutkimukseni kohdejoukkoa huolellisesti. Tutkiessani tutkimukselleni taustateoriaa törmäsin Elatusvelvollisten liittoon sekä Miessakit ry:hyn. Lähestyinkin liittojen toimihenkilöitä sähköpostitse ja kyselin halukkuutta vastata etä-isyyttä koskeviin kysymyksiin. Aihe sai kiinnostusta, joten lähetin kysymykset kiinnostuneille miehille. Koska tarvitsin isomman kohdejoukon, valitsin osan kohdejoukon miehistä, joiden tiesin olevan etä-isiä. Sarajärvi & Tuomi (2002, 138) kirjoittavat, että kohdejoukon henkilöisyydet eivät saa paljastua, ja on myös pohdittava tutkijan ja tiedonantajan suhdetta. Pohdinkin tässä kohtaa kohdejoukon valinnan eettistä puolta. Koska minulla ja kenelläkään tutkimukseen osallistuneella ei ole minkäänlaista suhdetta, päädyin ottamaan tietämäni miehet mukaan tutkimukseen. Tutkimukseni kohdejoukko on myös säilynyt koko tutkimuksen ajan tuntemattomina. Tutkimukseen pyydettiin osallistumaan 25 etä-isiä, ja 12 etä-isiä lopulta osallistui.

6.5 Tutkimusaineiston keruu

Toteutin tutkimukseni loppuvuonna 2006 lähettämällä postitse kyselyn 25 etä-isälle. Heillä oli kaksi viikkoa aikaa vastata kyselyyn. Yhteensä kyselyyni vastasi 12 etä-isää. Isät saivat vastata kyselyyn tuntemattomina. Vastausprosentti oli näin ollen 48 %.

Käytin tutkimuksessani *puolistrukturoitua kyselylomaketta* (liite 1), joka eteni teemojen ohjaamina. Teemoja ei kuitenkaan ole mainittu itse kyselyssä. Päädyin juuri tällaiseen puolistrukturoituun kyselylomakkeeseen, koska halusin isien itse kertovan vapaasti aiheesta sen sijaan, että olisin tarjonnut valmiita vastausvaihtoehtoja. Ajattelin kuitenkin, että kyselyn käsittelyn ja analysoinnin kannalta on hyvä määritellä kyselyn teemoja. Osissa kysymyksissä on vastaajalle annettu vaihtoehtoja, mutta niiden rinnalle on myös annettu tilaisuus täsmentää vapaasti vastausta. Esimerkiksi on annettu vaihtoehtoja keneltä isä on saanut tukea eron jälkeen isänä olemiseen ja tämän jälkeen isä on saanut vapaasti kertoa millainen tuki on ollut tärkeää. Tämän tarkoituksena on ollut antaa isille muistutusta ja selvennystä mahdollisista olemassa olevista vaihtoehdoista.

Tutkimuksen ja teoriaosuuden pohjalla käytin aiheeseen liittyvää mahdollisen uutta kirjallisuutta. Varsinaisia etä-isyydestä kertovia teoksia en löytänyt yhtään, mutta monessa miehistä ja isyydestä kertovissa teoksissa oli kuitenkin kerrottu etä-isyyden muodosta. Tutkimuksen muihin keskeisiin teemoihin, kuten kasvatukseen, avo- ja avioeroon, kuitenkin löytyi paljon ajankohtaista kirjallisuutta. Etä-isyyys on kuitenkin isänä ja kasvattajana olemista, joten teoriaa oli helppo soveltaa.

6.6 Tutkimusaineiston käsittely ja analysointi

Kerätyn aineiston analyysi, tulkinta ja johtopäätöstenteko ovat tutkimuksen tärkein asia. Analyysivaiheessa selviää, minkälaisia vastauksia ongelmiin saadaan. Tähän vaiheeseen tähdätään jo tutkimuksen alussa. (Hirsjärvi ym. 2000, 207.)

Kokosin vastaukset sanatarkasti kirjoittaen kaikkien isien vastaukset yhden kysymyksen alle. Tämän jälkeen järjestelin vastaukset teemojen alle. Teemoittelu on aineiston ja teorian järjestämisen muoto. Teemoittelun avulla tekstiaineistosta saadaan esille kokoelma erilaisia vastauksia esitettyihin kysymyksiin. (Eskola & Suoranta 1998, 180.) Teemoittelussa painottuu, mitä kustakin teemasta on sanottu (Sarajärvi & Tuomi 2002, 95). Kirjoitin vastaukset juuri niin kuin he olivat kirjoittaneet ja kertooneet, vaikka tutkimuksen toteuttamisesta olikin kulunut vuosi aikaa. Se ei kuitenkaan olennaisesti vaikuttanut varsinaisten tutkimustehtävien vastausten saamiseen.

Avoimien kysymysten ongelmana voi olla, että sisällöstä tulee kirjavaa ja luotettavuudeltaan kyseenalaista ja jota on vaikea koodata eli käsitellä (Hirsjärvi ym. 2000, 188). Näin myös minulle kävi muutaman vastauksen kohdalla. Niissä tapauksissa, joissa en saanut käsialasta selvää, en ryhtynyt tulkitsemaan vastausta vaan jätin sen kokonaan huomioimatta. Näin pyrin tutkimuksen luotettavuuteen.

Totuuskysymyksen lisäksi on erotettava toisistaan havaintojen luotettavuus ja toisaalta niiden puolueettomuus. Tutkijan puolueettomuus tutkinnoissa tukee tutkimuksen luotettavuutta (Sarajärvi & Tuomi 2002, 133.) Tutkijan täytyy muistaa arvolähtökohdat, sillä arvot muovaavat sitä, mitä ja miten ymmärrämme tutkimiamme ilmiöitä (Hirsjärvi ym. 2000, 152). Olenkin koko aineiston käsittelyajan pyrkinyt tuomaan kyselyn vastaukset rehellisesti esille. Jos vastaaja ei ollut perustellut tai selkiyttänyt vastaustaan, en lähtenyt tulkitsemaan, mitä vastaaja on mahdollisesti tarkoittanut, jotta puolueettomuus ja luotettavuus säilyisivät. Näissä kohdissa toin esiin vastaajan jonkin aikaisemman vastauksen, joka mahdollisesti saattoi selittää toista vastausta. Tämän vuoksi saattoi hieman tulla toistoa.

Tutkimuksen taustatietoja etsiessä yritin tuoda teoria-aineistosta esille mahdollisimman puolueetonta näkökulmaa tai erilaisia mielipiteitä asiasta. Välillä tämä oli hyvin vaikeaa, sillä aihetta on tutkittu hyvin vähän.

Analysoinnissa käytän kvalitatiiviselle tutkimukselle tyypillistä *induktiivista analyysia*. Induktiivisen analyysin lähtökohtana ei ole teorian testaaminen vaan aineiston monitahoinen ja yksityiskohtainen tarkastelu. Sitä, mikä on tärkeää, ei määrää tutkija. (Hirsjärvi ym. 2000, 155.)

7 TUTKIMUSTULOSTEN TARKASTELUA

7.1 Kyselyyn vastanneiden taustatiedot

Etä-isien taustatietojen kartuttamiseksi kysyin heiltä heidän ikäänsä, työtilannetta ja työvuoroja, lasten lukumäärää ja heidän ikiään sekä olivatko isät asuneet lastensa kanssa, ja jos olivat niin kuinka kauan.

Kyselyyn vastasi 12 isää 25 kyselyn saajasta. Kyselyyn vastanneet olivat 30–48-vuotiaita. Vastanneista 11 oli työssä käyviä ja yksi isä oli sillä hetkellä työttömänä. Työssä käyvien työajat olivat suurimmalla osalla aamuvuoroja, kahdella oli vuorotyö ja yhdellä isällä oli vapaat työajat. Kysyin työtilanteesta, koska tämä on myös yksi tärkeä lasten tapaamisiin vaikuttava tekijä.

Isillä oli 1-3 lasta. Lasten ikähaarukka oli 2-21 vuotta. Iältään lapset olivat suurimmalla osalla jo yli 10-vuotiaita. Suurin osa isistä oli asunut lastensa kanssa. Ainoastaan yksi isistä vastasi, että ei ollut koskaan asunut lapsiensa kanssa. Yksi isä oli elänyt vain vajaan vuoden lapsensa kanssa. Pisimpään lastensa kanssa isä oli elänyt 18 vuotta, tosin samainen isä oli nuorimman lapsensa kanssa elänyt yhdeksän vuotta.

7.2 Isien kokemuksia avo- tai avioerosta

Kyselyyn vastanneista suurimmalla osalla oli takanaan avioero. Kahdella isällä oli avoero takanaan. Yhdellä isällä oli molemmat sekä avio- että avoero. Isien eroista oli kulunut puolesta vuodesta 13 vuoteen. Suurimmalla osalla oli kulunut jo yli viisi vuotta erosta. Vastanneet kuvailivat eroaan monisanaisesti. Ainoastaan yksi isä ei kuvaillut eroaan ollenkaan. Kolme isää kertoi eronsa olleen melko sopuisa, mutta kuitenkin kaikissa näissäkin eroissa oli ollut erimielisyyksiä. Vastanneista kolme isää kertoi eronsa olleen riitaisia.

Yksi isä kertoi eronsa johtuvan siitä, että rakkaus oli sammunut, eikä heillä ollut enää yhteistä tekemistä. Yhden isän vaimo oli sairastunut henkisesti, mikä aiheutti hänelle muun muassa väkivaltaista käytöstä, isän kertoman mukaan. Toinen isä kertoo, että hänen vaimonsa oli halunnut elää vain itselleen. Vaimo olikin muuttanut vieraalle paikkakunnalle ja ottanut lapset mukaan. Heidän eronsa oli ollut pikainen, ilman erityisiä keskusteluja. Yksi isä kertoi, että henkinen ero oli tapahtunut jo ennen fyysistä. Hänen vaimonsa oli riitauttanut kaiken ja oli näin tehnyt eroista helvetin lapsille. Eräs isä kertoi isän olevan syyllinen vaikka näin ei olisi. Hän ei selittänyt asiaa sen enempää.

7.3 Lasten huoltajuudesta sopiminen

Lapsen huolto ja tapaamisoikeus merkitsee sopimusta vanhempien välillä, joka on tehtävä kirjallisesti. Sopimus on esitettävä sosiaalilautakunnan tai tuomioistuimen vahvistettavaksi, mikäli siitä halutaan juridisesti täytäntöönpanokelpoinen. Päätöstä tehtäessä on ennen muuta otettava huomioon lapsen etu ja lapsen toivomukset. (Lit-mala 2003, 18–24.)

Lasten huoltajuudesta kysyttäessä suurimmalla osalla oli yhteishuoltajuus äidin kanssa. Yksi näistä isistä kirjoitti, että käytännössä se oli kuitenkin äidillä. Näillä isillä, joilla oli yhteishuoltajuus, seitsemällä oli takanaan avioero ja yhdellä oli avoero, jossa huoltajuudesta oli sovittu yhdessä äidin kanssa yhteisymmärryksessä. Äidin yksinhuoltajuus oli sovittu yhden avioeron ja yhden avoeron jälkeen. Eräässä avioerossa oli sovittu äidille nuorimman lapsen huoltajuus, isälle keskimmäisen lapsen huoltajuus ja heidän vanhin lapsensa asui jo omassa kodissaan. Toisella isällä oli myös heidän vanhimman lapsensa huoltajuus heinäkuusta 2006 lähtien ja kaksi nuorempaa oli äidillä. Heillä oli myös avioero.

Vastanneista neljä oli eron tullessa sopinut keskenään huoltajuudesta, joka oli sitten vahvistettu sosiaalitoimistossa. Kaksi isää kertoi, että huoltajuudesta oli sovittu vain sosiaalitoimistossa. Kahdessa vastauksessa oli sovittu vain elatusmaksuista eikä ollenkaan tapaamisista. Eräs isä kertoi avoeron jälkeen vaan ”menneen niin”. Yksi isä oli ensin yhdessä äidin kanssa sopinut yhteishuoltajuudesta, mutta kaksi kuukautta

eron jälkeen äiti oli isän kertoman mukaan oppinut käyttämään lapsia kostonsa välikappaleena. Vastaushetkellä isä ei ollut nähnyt kahta nuorempaa lastaan puoleentoista vuoteen, koska äiti ei ollut antanut. Vanhimman lapsensa huoltajuuden hän oli silloin äskettäin saanut. Kahden isän kohdalla käräjäoikeus oli lopulta päättänyt huoltajuuksista. Molemmilla isillä oli takanaan avioero. Toisella isällä on yhden lapsen huoltajuus ja äidillä toisen, heidän vanhin lapsi asui jo omassa kodissaan. Hän myös kertoo myöhemmin kyselyssä oikeustaistelujen jatkuvan edelleen. Heidän avioerostaan on aikaa 12 vuotta. Toinen näistä isistä kertoi äidin muuttaneen niin monta kertaa, että löytyi lastenvalvoja, joka oli äidin puolella puoltamassa huoltoa yksin äidille. Aikaisemmin kyselyssä isä kertoi äidin sairastuneen henkisesti ennen eroa. Perusteena yksinhuoltajuuden myöntämiselle olivat vanhempien väliset riidat, jotka kuitenkin oli alkanut siitä, että isä oli pitänyt huolta lasten oikeuksista. Isä kertoo myöhemmin kyselyssä pojan asuvan ylipuolet ajasta isällään, vaikka äidillä on yksinhuoltajuus.

7.4 Isien elatusvelvollisuus

Isyyden juridisen puolen osalta etä-isät ovat elatusvelvollisia. Lapsestaan erillään asumisesta huolimatta isällä on äidin kanssa yhtäläiset oikeudet ja velvollisuudet lapseen nähden. Mutta koska lapsi asuu äidin luona, myös yhteishuoltotilanteessa isä joutuu korvaamaan vähäisempää päivittäistä hoitoaan elatusapusuorituksella, josta sovitaan erikseen. Koska kuukausittaisen elatusavun määrä vahvistetaan melko jäykän systeemin avulla, isän tulee suorittaa sovittu maksu riippumatta siitä, paljonko lapsi asuu hänen luonaan ja paljonko isä huolehtii hänen päivittäisistä elinkustannuksista. Tällainen lapsen parhaaksi ajateltu käytäntö saattaa joissakin tapauksissa toimia vastoin tarkoitustaan heikentämällä isän halukkuutta ottaa lasta luokseen yhtään enempää kuin mitä tapaamissopimuksessa on sovittu. (Huttunen 2001, 100)

Elatustuen määrän laskemistavat ovat vain suuntaa antavia. Elatusapu lasketaan aina tapauskohtaisesti. Laajennetulla tapaamisoikeudella ja lasten lukumäärällä on esimerkiksi merkityksensä summan suuruudessa. Elatustuen määrää laskettaessa arvioidaan lapsen elatukseen käytettävä raha kuukaudessa, joka on yleensä 350€ - 500 €. Siitä vähennetään lapsilisä noin 100 €. Tämän jälkeen katsotaan vanhempien kaikki

nettotulot yhteen ja niiden perusteella lasketaan lähivanhemmalle maksettavan elatusavun määrä. (Valtonen 2008, 11.)

Esimerkiksi. Jos isän nettotulot ovat 1000 € ja äidin 2000 €, nettotulot ovat yhteensä 3000 €, josta isän osuus 1/3 ja äidin 2/3. Kun lapsen elatukseen katsotaan tarvittavan 400 €, josta vähennetään 100 € lapsilisää, elatusavuntarpeeksi saadaan 300 €, josta siis 100 € isälle ja 200 € äidille. Jos lapsi asuu äidin luona, maksaa isä äidille joka kuukausi elatusapua 100 €. (Valtonen 2008, 11.)

Isät maksoivat elatusmaksuja 40–260 € per lapsi. Keskimäärin 144,27 €/lapsi. Pienin maksettava elatusmaksu oli 40 € yhdestä lapsesta. Tämän isän mielestä maksu on liian suuri, mutta hän ei ole asiaa enempää perustellut. Hänellä on myös yksi lapsi huollettavana eikä kyselystä käy ilmi maksaako äiti hänelle, ja jos maksaa niin kuinka paljon. Isoimmat elatusmaksut olivat kolmen lapsen isällä, joka maksoi äidille kahdesta lapsestaan yhteensä 520 € kuukaudessa. Hän oli itse suostunut tähän. Sosiaalitoimi oli vaatinut vielä enemmän, mutta käräjäoikeus vahvisti tämän maksun. Isän huostassa on yksi lapsista, mutta äiti on julistettu maksukyvyttömäksi. Isä ei osallistu nuorempien lasten muihin kuluihin, sillä raha ei mene lasten hyväksi isän kertoman mukaan. Isä elättää yksin vanhimman lapsensa. Yksi isä maksaa vielä kahdesta täysi-ikäisestä lapsesta äidille, koska he asuvat vielä kotona. Hän maksaa kuukaudessa 300 € kolmesta lapsesta sekä osallistuu jossain määrin myös harrastuskuluihin. Hän pitää summaa kohtuullisena. Myös toinen isä antaa kahdelle täysi-ikäiselle lapselleen yhteensä 100 € kuukaudessa. Hän myös maksaa puolet autokoulusta ja ostelee vaatteita ja kenkiä. Hänen mielestään se on ollut sopiva summa kuukaudessa. Eräs isä piti kohtuullisena maksamaansa 150 € maksua. Myös hän osallistui lapsensa vakuutus-, ruoka- ja vaatekuluihin tarpeen mukaan. Ainoastaan yksi isä piti maksamaansa elatusmaksua, 285 € kolmesta lapsesta, kohtuuttomana, koska hänellä itsellä on myös muu huoltovastuu. Hän ei kerro tätä sen tarkemmin. Hän kyllä osallistuu matkakuluihin ja ostelee erilaisia asioita. Hän tapaa lapsiaan kerran kuukaudessa, joten tämäkään ei selitä mainitsemaansa huoltovastuuta. Heillä kyllä on yhteishuolto.

Suurin osa isistä piti maksamaansa elatusmaksua suurena. Nämä isät maksoivat lapsistaan yhteensä kuukaudessa 40 – 411 €. Kaikki heistä osallistuivat vielä muullakin tavalla lastensa elinkuluihin muun muassa harrastusmaksuihin, vaateostoksiin, mat-

kakuluihin. Yksi isä kertoo, että pojalla ei ole kunnan vaatteita eikä harrastuksia, mutta äiti pystyy lomailemaan ulkomailla, vaikka on työtön. Tämä isä maksaa pojas-
taan 150 € kuukaudessa. Myös toinen isä maksaa 150 € lapsestaan äidille kuukaudes-
sa, vaikka lapsi onkin puolet kuukaudesta isällä. Isä kertoo, ettei halua lähteä tappe-
lemaan rahasta. Isä, joka maksaa 411 € kolmesta lapsestaan kuukaudessa, pitää
summaa isona, mutta sanoo silti, että kyllä sitä omiinsa sijoittaa.

7.5 Lasten ja isien tapaamiset

Yleensä tapaamiset tapahtuvat joka toinen viikonloppu perjantai-illasta sunnuntai-
iltaan sekä noin puolet loma-ajoista. Nämä sovitaan usein tarkasti paperille isyyden
tunnustamisen yhteydessä samoin kuin avioeron jälkeisestä huoltajuudesta päätettä-
essä. Silti käytäntö saattaa muodostua toisenlaiseksi. Esimerkiksi lapsi voi olla use-
ammin isänsä luona kuin on sovittu eikä mikään ulkopuolinen taho siihen puutu, jos
järjestely vain sopii niin isälle, äidille kuin lapsellekin. Valitettavasti yleisempää lie-
nee se, että sovituista tapaamisista ruvetaan tinkimään, jolloin isän ja lapsen yhdes-
säoloaika vähenee. Syynä voi olla yhtä hyvin isä tai äiti. Myös lapsi voi oma-
aloitteisesti tulla vastahakoiseksi tapaamisia kohtaan. (Huttunen 2001, 99)

Kahden kodin käytännöstä ollaan kahta eri mieltä. Se on liian rankkaa lapsille ja kyl-
lä lapset siihen sopeutuvat. Sinkkonen (2003, 79–80) kertoo, että hänelle on tultu
vakuuttelemaan lasten tottuneen kahden kodin systeemiin. Hänen mielestään, jos
kerran lapset sopeutuvat, sopeutuvat aikuisetkin. Hän ehdottaakin, että lapset pysy-
kööt samassa kodissa ja pakatkoot aikuiset kerran viikossa laukkunsa. Sinkkonen
epäilee, että vanhempien hymy on hyytynyt muutaman kuukauden kuluttua.

Tapaamisoikeus toteutuu usein huonosti silloin, kun pitkät tai hankalat välimatkat
vievät aikaa ja rahaa. Lapsen oikeus tavata erillään asuvaa vanhempaa pitäisi nähdä
lapselle kuuluvana oikeutena, jonka toteutuminen ei saisi olla riippuvainen vanhem-
pien taloudellisista edellytyksistä. (Huttunen 2001, 115)

Jos lapsi viettää kuukaudessa kaksi viikonloppua perjantaista sunnuntaihin isänsä
kanssa, heillä on ainoastaan kaksi ehjää päivää kuukaudessa yhdessä oloon. Kahden

viikon tapaamisväli on varsin pitkä etenkin pienille lapsille, ja sitä se on omalla tavallaan myös etä-isälle. Tämä varsin yleinen tilanne johtuu ainakin osaksi niin sanotusta yhden kodinperiaatteesta, joka on meillä hyvin omaksuttu käytäntö. (Huttunen 2001, 116.)

Jari Sinkkonen on saanut lukuisia puhelinsoittoja isiltä, jotka eivät saa tavata lapsiaan yrityksistä huolimatta. Sosiaalityön ja psykologian ammattilaisten joukko, joka usein on naisvaltainen, on heidän näkemystensä mukaan valinnut kiistattomasti äidin puolustamisen. Äidin kaikki negatiiviset sanomiset isästä uskotaan. Esimerkiksi äiti valehtelee, että epäilee isän käyttäneen lapsia seksuaalisesti hyväksi. Tämä johtaa rankkoihin rangaistuksiin ja rajoituksiin. Vaikka näyttöä ei tutkimuksissa löytyisikään, jää epäily itämään ja isään suhtaudutaan epäluuloisesti. Aiheesta ei ole vielä tehty tutkimuksia, joten on vaikea sanoa kuinka yleistä tällainen valehteleminen on. (Sinkkonen 2003a, 179.)

Kyselyssä kävi ilmi, että lasten ja isien tapaamiset ovat sujuneet vaihtelevasti. Kolme isää kertoo tapaamisten sujuvan nyt hyvin alkuvaikeuksien jälkeen. Yksi näistä isistä kertoi alkuvaikeuksien johtuvan riitaisasta erosta ja uusista kuvioista. Kolme isää vastasi, että hyvin on sujunut. Yksi isä kertoi muuten sujuvan hyvin, mutta poika ei mene mielellään äidin luokse ollenkaan. Tässä tapauksessa äidillä oli yksin huoltajuus, mutta poika oli isänsä luona yli puolet ajasta. Myös yksi isä sanoi tapaamisten sujuvan välillä ihan hyvin, mutta välillä äiti tekee kiusaa eikä anna isovanhempien hakea poikaa. Koska isä pääsee perjantaisin vasta kuudelta illalla töistä, menisi pojan hakeminen niin myöhälle, koska välimatka on 160 kilometriä. Erään isän ja lapsen tapaamiset eivät suju, koska lapsi tulee kun haluaa. Yhden isän mielestä tapaamiset ovat sujuneet kohtuullisen hyvin. Kuitenkin tasaisesti tulee ongelmia, koska kun on äidin vuoro pitää lapsia, ja hänelle tulee joku meno, niin isän pitää olla valmiina ottamaan lapsi heti, koska hän on isä. Tapaamisten sujuvuuden kaksi ääripäätä ovat seuraavana olevat kahden isän kommentit.

Ilman ongelmia kaikki nämä 13 vuotta.

Ensin normaali viikonloppurytmi, 3kk erosta exä kieltäytyi antamasta lapsia. Nyt en ole tavannut kahta nuorempaa puoleentoista vuoteen. Vanhin on käynyt äitinsä luona kahdesti kuluneen vuoden aikana, eikä uskalla mennä sinne enää.

Isien vastuulla olivat lasten kanssa tapaamiset. Yhdenkään ex-puoliso ei kuljettanut lapsiaan isää tapaamaan. Bensakuluista kaikki isät huolehtivat itse. Ainoastaan kolmessa tapauksessa isä ja ex-puoliso laittoivat linja-auto- tai junalipun hinnat puoliksi. Kaikissa näissä oli välimatkaa yli sata kilometriä. Alle 10 kilometrin matkoilla isät kuljettivat yleensä autoilla, joskus isommat lapset tulivat yksin linja-autoilla tai pyörillä. Kotien välimatkat olivat 2 – 400 kilometriä. Suurimmalla osalla oli kuitenkin alle 100 kilometriä. Yksi isä ei ole tavannut nuorempia lapsiaan puoleentoista vuoteen kuten jo aikaisemmin mainitsin. Yleisin tapaamiskäytäntö oli joka toinen viikonloppu. Heistä pari isää tapasi myös viikolla. Yksi isä kertoo tapaavansa lapsiaan kerran viikossa tai kahdessa viikossa, koska lapset ovat jo niin isoja. He ovat iältään yli 16 -vuotiaita. Aikaisemmin hän tapasi heitä joka toinen viikonloppu ja lom aikoina. Yhden isän poika viettää ajastaan yli puolet hänen luonaan, vaikka sopimuksessa on joka toinen viikonloppu. Myös toinen isä kertoo lapsensa viettävän hänen luonaan 3-6 päivää viikossa. Yksi isä tapasi lapsiaan kerran kuukaudessa, mutta heidän välimatkinsa oli 400 kilometriä. Toinen isä tapasi tyttäriään kerran kuudessa viikossa. Tytöt olivat yli 9-vuotiaita ja välimatkaa oli 130 kilometriä.

Suurimmalla osalla on sovittu vuoro vuosin juhlapyhien viettäminen isällä. Muutamalla ei ollut asiasta sovittu mitään ja käytäntöä katsottiin tilanteen mukaan. Kaikissa vastauksissa kävi ilmi, että vanhemmat yrittivät olla tasapuolisia ja joustavia lasten lomien ja juhlapyhien viettämisestä isän luon. Ainoastaan yhdessä tapauksessa asia ei luonnistunut, sillä isä ei ollut tavannut lapsiaan 1,5 vuoteen.

7.6 Uusperhe

Kun isä tai äiti avo- tai avioeron jälkeen solmii aikaa myöten uuden parisuhteen, muodostuu tämän parisuhteen ympärille perhe, jota kutsutaan yleisesti uusperheeksi. Uusperheen myötä yksinhuoltajuus sekä etävanhemmuus muuttuvat olennaisesti sekä isyyden että äitiyden osalta. Uusperheellä siis tarkoitetaan aina kaksivanhempaista lapsiperhettä, jossa kaikki lapset eivät ole vanhempien yhteisiä, vaan ainakin osa lapsista on tullut toisen vanhemman aikaisemmasta suhteesta. (Huttunen 2001, 55.)

Uusperheessä usein riittää perheenjäseniä, ja ihmisten roolit voivatkin olla joskus epäselviä. Moninaiset ihmissuhteet voivat olla parhaimmillaan kuitenkin rikkaus. Suhteiden on vain silloin toimittava. Lapsikin voi saada tarvittavia aikuissuhteita sekä mahdollisia sisaruspuolia. Arjen eteen joudutaan tekemään enemmän työtä. (Liikka 2001, 59.) Lapsen elämään tulevat uudet ihmiset ovat aina erityistapauksia, ainutlaatuisia yksilöitä. Miten joustavasti lapset suhtautuvat uusiin ja vaihtuviin aikuisiin, voi verrata esimerkiksi lapsen opettajien vaihtumiseen. Lopulta näiden aikuisten merkitys lapsen tasapainoisen kehityksen kannalta ei ole kovin suuri. Toisin sanoen se mikä saa vanhemman jaksamaan ihmisenä, on keskeistä myös lapsen hyvinvoinnille. Erotilanteessa ei ehkä voi määritellä, millaiset välit ex-puoliso on ollut tai tulevat olemaan. Asiat voivat muuttua suuntaan tai toiseen milloin vaan. Perusvaihtoehtoja on kolme: ei minkäänlaisia välejä, erotaan ystävinä tai mahdollisimman riitaisat. (Valtonen 2008a, 16 - 17.)

Vastanneista isistä seitsemän asui vastaushetkellä ilman uutta puolisoa. Viidellä isistä oli uusi kumppani vierellä. Muutama heistä kertoi lastensa, jotka asuivat äitinsä luona, myös kuuluvan isän perheeseen. Suurin osa isistä sanoi, että heillä ei ole oikein minkäänlaisia suhteita ex-puolison uuteen perheeseen. Yksi heistä kyllä kertoo suhteen poikansa sisarpuoleen olevan hyvä. Tyttö kutsuukin omiin tapahtumiinsa, vaikka hänen äitinsä ei siitä pidäkään. Tyttö jäi tyhjän päälle, kun isäpuoli joutui muuttamaan pois. Kahdella isällä menee ihan hyvin ex-puolison kanssa ja yhdellä sujuu huonosti. He eivät mielipiteitään sen paremmin perustele. Yksi isä kertoo välit äitiin olevan nihkeät, pojan ex-isäpuoleen hyvät, uutta isäpuolta ei tunne ja ex-anoppi pitää välillä hänenkin puolia. Erään isän välit isovanhempiin ovat riitaisat. Yksi isä ei kommentoinut välejäan ex-puoliso on ja hänen perheeseensä.

Entisillä puolisoilla kuudella oli uusi mies rinnalla. Yksi ei tiennyt ex-puolisonsa tilannetta. Heidän perheistä kerrottaessa muutama isä käytti sanoja ”kaksi tytärtäni”, ”poikani” ja ”meidän lapset”. Kahdella äidillä oli kahden eri isän kanssa lapsia ja vastaushetkellä oli myös uusi poikaystävä. Viisi äitiä asui yksin lasten kanssa.

Kolme äitiä suhtautui entisen puolisonsa uuteen perheeseen ongelmitta ja lasten asiat hoituivat. Yksi heistä tosin ennen osoitti väkivaltaisuutta isän uutta puolisoa kohtaan. Kahdessa muussakin vastauksessa kerrottiin, että suhtautuminen miehen uuteen

kumppaniin oli varauksellista. Toisessa vastauksessa isän vanhempiin ex-puoliso suhtautui välillä hyvin ja välillä vihamielisesti. Yhdessä tapauksessa suhteet olivat vihamieliset ja katkerat. Kolmessa tapauksessa ei oltu puheväleissä eikä tekemisissä sukulaisten kanssa. Kolme isää ei osannut vastata kysymykseen

7.7 Lasten asioista sopiminen ja päättäminen

Neljä isää kertoo äitien päättävän lasten asioista. Kolme vanhempaa yhdessä hoitavat lapsiin liittyvät asiat. Kahdessa tapauksessa, jossa molemmilla vanhemmilla on huollettavia, hoitavat huollettaviensa asiat. Yksi isä päättää lapsensa asioista, vaikka heillä on äidillä yksinhuoltajuus, mutta lapsi viettää kuitenkin suurimman osan isänsä luona. Yhdessä vastauksessa kerrotaan, että asioista päätetään lasten kanssa.

Isät saivat selkeästi tiedon lasten terveydestä, hoidosta ja koulunkäynnistä lasten äideiltä tai lapsilta itseltä. Yksi näistä isistä sai myös tietoa lapsen terveydestä myös neuvolasta ja terveyskeskuksesta. Muiden tiedonsaanti oli äidin ja lapsen varassa. Tämä sama isä ja eräs toinen isä saivat myös tietoa päivähoidon henkilökunnalta. Ainoastaan kolme isää sai koululta tietoa koulunkäynnistä. Heistä yksi isä kertoo, että hän on saanut tietoa poikansa koulunkäynnistä, vaikka hän ei periaatteessa olisi saanut äidin yksinhuoltajuuden vuoksi. Yksi opettajista sanoi tiedostavansa asian, mutta hän oli huolissaan pojasta eikä hän ollut ikinä nähnyt äitiä kahden ensimmäisen kouluvuoden aikana. Toiselle opettajalle riitti myöhemmin, kun isä kertoi äidin antaneen luvan tiedonsaantiin. Kolmen isän koulunkäynti tietoisuus oli pelkästään lasten varassa. Ainoastaan yksi isä ei saanut mitään tietoa keneltäkään. Hän kertoo, että koska hovioikeuden päätös tiedonsaantioikeudesta ei toimi, joutuu hän hakemaan oikeuden määräystä.

7.8 Isän ja lasten yhdessä olo eron jälkeen

Isä pystyy parhaimpaansa, kun hän on aidosti kiinnostunut isyydestään ja haluaa aidosti kehittyä siinä. Isä on lapselleen malli, josta hän saa paljon vaikutteita kuuntelemalla, tarkkailemalla ja elämällä mukana tavallista arkipäivää. Yhteinen ruokailu-

tai iltahetki on lapselle tärkeä tilanne saada tietoa oikeasta ja väärästä, sillä lapsi tarvitsee perheen totutut säännöt ja rytmin kasvaakseen vastuulliseksi aikuiseksi. Kaikki isät kasvattavat siis lapsiaan paljon myös huomaamattaan. (Juvakka & Viljanmaa 2002, 31.) Arjessa onkin paljon asioita, joita isä voi joko tehdä yhdessä lapsen kanssa tai unohtaa lapsen. Oman arkipäivän suunnitteluun kannattaa siis panostaa. (Kai-vosoja 2004, 6.) Se, mitä isä ja lapset tekevät yhdessä, on vähemmän tärkeää kuin se, mitä isä välittää niissä tilanteissa lapsilleen (Sinkkonen 2003, 28).

Jos isä näkee harvoin lastaan, ei heidän tavatessaan elämän pitä olla yhtä sunnuntaita, sillä isä antaa parhaan esimerkin lapsilleen viettämällä heidän kanssaan normaalia arkea. Lisäpiristeenä voi olla yhteisiä menoja esimerkiksi kylpylään. Lapsilleen annettava aika on paljon tärkeämpää kuin huonon omantunnon vaivaamana ostetut kal-liit lahjat. (Juvakka & Viljanmaa 2002, 77.)

Ainoastaan yhdessä vastauksessa isä kertoi, että he tekevät tapaamisilla, mitä lapset tykkäävät. Muissa tapauksissa isät viettivät lastensa kanssa yhdessä tavallista koti-elämää. Monilla oli yhteisiä harrastuksia; käytiin uimassa, luistelemassa, keilaamas-sa. Joskus lasten kanssa käytiin isovanhempia tervehtimässä ja tehtiin pieniä matko-ja. Kaksi isää toimi mukana poikiensa harrastuksissa valmentajana ja toimitsijana. Muuten isät osallistuivat lastensa harrastuksiin kuljettamalla ja maksamalla. Kaksi jo suunnitteli osallistuvansa harrastuksiin, kun se on ajankohtaista. Kolme isää ei osal-listunut ollenkaan lastensa harrastuksiin, mutta yksi heistä kertoi osallistuneensa sil-loin, kun lapset olivat pieniä kuljettamalla heitä sinne. Yksi isä toivoisi lapsensa har-rastavan liikuntaa, koska lapsi itse haluaisi, mutta äiti ei halua. Isä harmitteleekin, kun välimatka on niin pitkä, että ei pysty itse osallistumaan. Seuraavana kolme esi-merkkiä, mitä isät tekivät eri-ikäisten lasten kanssa.

Leikitään, juostaan, piirrellään, hypitään lätäköissä, heitellään kiviä, sili-tellään kissoja, vierailaan tuttujen ja isovanhempien luona...semmosta tavallista kai...maddon pujottaminen koukkuun ja sytytystulppien vaihto tu-lee sitten aikanaan...

2-vuotiaan tytön isä

Käydään luistelemassa, uimassa ja katsomassa jääkiekkoa. Usein kylläkin ollaan vaan kotona ja iltaisin pelaillaan lautapelejä ja tehdään ruokaa.

10-vuotiaan pojan isä

Keskustelua paljon elämäkatsomuksesta ja heidän elämästä, ruokailua yhdessä, kuskailua kavereille, TV:n katselua, joskus isä auttaa koulutehtävissä

yli 16-vuotiaiden poikien isä

7.9 Etä-isän kasvatumahdollisuudet

Lapsi tarvitsee rakkautta ja rakenteita. Hänellä on oltava elämässään rutiineja ja sääntöjä sekä tavallista, rauhallista perhe-elämää. Lapsi tarvitsee aikuisia, jotka muistavat antaa aikaansa lapselle ja keskittyvät kokonaan lapsen asioiden kuuntelemiseen. Lapsi tarvitsee vanhempia, jotka sanovat ääneen rakastavansa heitä. Lasta kuuluu myös hellitellä silittelemällä, halaamalla ja suukottelemalla. (Sinkkonen 2003, 35.) Lapsen on tunnettava, että hän kuuluu jollekulle. Se ei tarkoita, että lapsi olisi vanhempien omaisuutta. Tästä tunteesta lapsi kokee olevansa arvostettu juuri sellaisena kuin on. Tälle pohjalle rakentuu terve itsetunto. (Sinkkonen 2003, 35.)

Isä ei ole missään lapsen ikävaiheessa kaveri lapselleen, vaan nimenomaan aikuinen, joka sanoo lopulta viimeisen sanan (Rönkä & Rönkä 1994, 190; Juvakka & Viljanmaa 2002, 62). Lapsen on myös hyvä kuulla, että hän tuottaa iloa ja hyvää mieltä vanhemmilleen. Myönteisessä kasvatuksessa lapselle avautuu mahdollisuuksia itsenäiseen toimintaan, leikkiin ja harrastuksiin sekä sosiaalisiin suhteisiin, erityisesti vastavuoroisiin pysyviin ihmissuhteisiin läheistensä kanssa. (Rönkä & Rönkä 1994, 242.)

Isien vastauksista tärkeimmäksi asiaksi kasvatuksessa nousi rakkaus ja rajojen asettaminen. Myös läsnäolo ja yhdessä tekeminen oli monessa vastauksessa. Muita tärkeitä asioita oli lapsen kunnioittaminen ja kuuntelu, turvallisuus, auttaminen, oikean ja väärän erottaminen, rehellisyys. Yksi isä kertoi, että molemmilla vanhemmilla tulisi olla samanlaiset säännöt. Yksi isä ei ollut vastannut kysymykseen ollenkaan.

Kaikki isät pitivät itseään hyvänä isänä. Seitsemän heistä myös tiedostaa epäkohdat isyydessään. Yksi isä kertoo olevansa liian kaverillinen, toinen isä taas on liian kii-reinen ja kolmas isä sanoo olevansa melko tiukka. Eräs isä kertoo, että jokapäiväinen kanssakäyminen puuttuu eri paikkakunnalla asumisen vuoksi. Yksi isä sanoo, että

aina voi tsempata lisää. Yksi isistä tuntee lisäksi syyllisyyttä erosta, mutta hän ei kerro miten se vaikuttaa hänen isänä olemiseen. Alla on yhden isän mielipide omasta isän roolistaan.

Hyvä isä, toivottavasti en takerru lapseen liikaa, komennan ja yritän muistaa myös kehua, rakastan lastani yli kaiken, mutta aion pitää kiinni isän auktoriteetista, rahalla EN osta lapseni rakkautta.

Vanhemmuus on saattanut olla avioeron jälkeen isälle antoisampaa kuin ennen tuleh-
tuneen perhetilanteen vuoksi (Rönkä & Rönkä 1994, 227).

Isän rooli on muuttunut melkein kaikkien mielestä eron jälkeen. Yksi ei tiennyt onko se muuttunut, mutta uskoo sen olevan, ja yhden isän vastauksesta ei pysty sanomaan onko se hänen mielestään muuttunut. Ainoastaan yksi on vastannut, että rooli ei ole muuttunut, mutta hän ei ole asiaa perustellut. Hänellä kyllä on toinen lapsista huollettavanaan, ja toinen lapsista käy silloin kun häntä itseään huvittaa. Isät ovat mielestään tiiviimmin läsnä. He osaavat arvostaa lastensa kanssa vietettyä aikaa, ja eräs isä sanookin, että ei anna enää asioiden ”vain mennä”. Kaksi isää ikävöi myös lapsiperheen arjen rutiineja. Yksi isä on vapautuneempi lapsensa kanssa, kun äidin valvova silmä ei ole läsnä. Hän kertoo, että itsevarmuutta on tullut lisää. Toinen isä kertoo myös kasvaneensa isän rooliin vasta eron jälkeen joutuessaan yksin vastaamaan lapsista. Yhden isän mielestä on jatkuvasti osoitettava viranomaisille olevansa kymmenen kertaa parempi kaikessa, koska on mies. Seuraavana on yhden isän lainaus isän roolin muuttumisesta eron jälkeen.

Muuttunut siten, että joka tapaaminen tuntuu maailman tärkeimmältä asialta

Isät eivät pidä itseään tasavertaisena kasvattajana äidin kanssa. Kaikki eivät ole mielipidettään perustelleet, mutta kaksi heistä toteaa tosiasian, että lapset viettävät suurimman osan ajasta äidin luona. Vain kaksi isää piti itseään tasavertaisena kasvattajana. Toisen lapsi viettää puolet ajasta isänsä luona ja toisella oli poikansa huoltajuus ja hänen entisellä puolisoillaan tyttären.

Monet lasten äidit ovat suhtautuneet isiin eron jälkeen negatiivisesti. Isien kuvailut äitien suhtautumisesta isiin eron jälkeen oli vähättelystä henkisesti murhaavaan. Kolmen isän mielestä äidin suhtautuminen oli positiivista, vaikka yksi heistä kertoo välillä tulevan ”*naisihmisille tyypillisiä kohkotuksia*”. Yksi isä ei tiennyt äidin suhtautumista, koska asiasta ei ollut keskusteltu. Yhtä vastausta en pystynyt tulkitsemaan, koska en saanut käsialasta selvää. Seuraavaksi kaksi vastausten ääripäätä, miten äidit suhtautuivat isiin eron jälkeen.

Minusta tuli maksaja, kulujen puolittaja. Rahalla oli hänen mielestään tärkein osa isyydessäni.

Enimmäkseen kunnioittavasti ja arvostavasti. Hän ei tietääkseni myöskään ole mustamaalannut minua lastemme kuullen.

7.10 Etä-isien tuensaanti

Isän kannattaa jakaa kokemuksiaan, jolloin hän voi huomata muilla olevan myös vaikeuksia. Kontaktit samaa elämän vaihetta eläviin ovat tärkeitä. Niistä voi saada apua, tukea ja rohkaisua. Aina ei kannata yrittää vakuutella itselleen pärjäävänsä, vaan pyytää rohkeasti apua. (Juvakka & Viljanmaa 2002, 149.)

Sosiaalitoimiston henkilökunnan suhtautuminen etä-isiin oli melkein kaikissa vastauksissa negatiivinen. Moni kertoi, että äidin puolia pidetään vahvasti ja isä jää aivan yksin. Isää ei pidetä minään. Vain kolme oli tyytyväisiä sosiaalitoimiston kohteluun. Heistä yhdellä isällä ei juuri ollut kokemuksia, toinen isä oli tyytyväinen vain oman paikkakuntansa tukeen ja kolmas isä kertoi saaneensa tasavertaista kohtelua äidin kanssa. Yhdellä isällä ei ole ollut tarvetta pitkään aikaan asioida sosiaalitoimiston ja muiden laitosten kanssa, koska lapset ovat jo niin isoja. Toisella isällä ei ollut kontakteja.

Päivähoidon ja koulun henkilökunnan suhtautumista pidettiin melko positiivisena niissä vastauksissa, joissa sitä oli kommentoitu. Yksi isä toivoi kyllä, että tietoa tulisi enemmän esimerkiksi koulusta. Hänellä on yhteishuoltajuus äidin kanssa. Yksi isä

sanoi muiden ulkopuolisten tahojen luottavan vain siihen, mitä äiti valehtelee. Vastauksesta ei käy ilmi, mitä hän tarkoittaa ulkopuolisilla tahoilla.

Isien ystäväpiirit ovat suhtautuneet positiivisesti isään lastensa kasvattajana. Ystävät ovat tukeneet, rohkaisseet ja kannustaneet heitä. Yksitoista isää merkitsikin saaneensa ystäviltä tukea ja apua eron jälkeen isänä olemiseen.

Minulla on yksi hyvä, pitkäaikainen naisystävä (itseäni 14 v. vanhempi), joka on usein jaksanut kiittää ja arvostaa isyyttäni: (hän tuntee poikamme)

Toiseksi eniten isät olivat merkinneet saavansa tukea omalta äidiltään ja kolmantena ovat oma isä, uusi puoliso ja omat sisarukset. Ketään isistä ei ollut saanut neuvolasta tukea, mutta siihen saattoi vaikuttaa lasten iät. Päiväkodin henkilökunnan, ammatti-
auttajan, sosiaalityöntekijän ja ex-puolison tukemisen antamisen kohtaan oli merkitty vain yhdet rastit. Näistäkin ammatti-
auttajan ja sosiaalityöntekijän tukemisen oli kokenut yksi ja sama isä sekä myös ex-puolison ja päiväkodin merkinnyt oli yksi ja sama isä. Mielenkiintoista oli, että ex-puolison oli merkinnyt yksi isä ja ex-appivanhemmat kolme isää. Muutamat olivat saaneet tukea koulusta, appivanhemmilta ja vertaisryhmistä. Vertaisryhmistä mainittiin miesryhmä ja Elatusvelvollisten Liitto ry.

Tärkein tuki useimman isän mielestä oli edellä mainittujen ihmisten tuki. Konkreettisia tuen muotoja kerrottiin muutamassa vastauksessa olevan puolison arvostus, henkinen tuki, keskustelut ulkopuolisten ja saman kokeneiden kanssa, asioiden läpikäyminen ja juridinen neuvonta. Kaksi isää jätti vastaamatta tähän kohtaan. Lopuksi kahden isän kokemus tuen saamisesta.

Olen jäänyt aika lailla paitsi tukea. Ehkä en siksi ole aina jaksanut olla pojilleni läsnä, kun he olivat pieniä. Oma sisäinen lapseni ei ole ollut riittävän vahvoilla.

Se ettei ole ollut yksin. On saanut apua perheeltä tapaamisten järjestämiseen ja olemaan ISÄ.

7.11 Isien ajatuksia etä-isyydestä

Kyselyn lopussa annoin isille mahdollisuuden kertoa isänä askarruttavista asioista. Kirjoitankin kaikkien vastanneiden isien pohdinnat suorina lainauksina, jotta he saavat äänensä kuuluville. Pohdinnoista huomaa heidän pohtineensa omaa isyyttään, ja he tuovatkin samoja ajatuksia, mitä opinnäytetyön alun teoria osuudessa on tuotu esille. Isät kiteyttävät asioita, joita on hyvä jokaisen etä-isien kanssa toimivien työntekijöiden miettiä.

Itselle kaikkein vaikeinta on pudota pois lasten arkirutiineista. Koulut, kehut, komentamiset ja kaikki mikä kuuluu jokaiseen päivään.

On eri asia jäädä etä-isäksi omasta kuin toisen puolison tahdosta. On väärin, että tänä päivänä lapset lähes automaattisesti jäävät äidille, vaikka isä olisi yhtä hyvä.

Miksi äitiys on yhä yhteiskunnassamme myytti, jota ei saa arvostella?

Vaikka pidän lakiasiaintoimistoa, niin ihmettelen, että miksi yhteiskunta sallii isien totaalisen syrjäytymisen lastensa elämästä.

”Tavallisena” isänäkään ei varmasti ole aina helppoa, mutta etä-isänä on todella vaikeaa kasvattaa lastaan!

Olen itse erolapsi ja jäänyt oman isäni hyväksyntää ja läsnäoloa paitsi. Vaatii paljon voimia ja toivoa, että kykenee muuttamaan näitä sisäisiä malleja itsessään.

Lapsen menettämisen pelko ja isyyden riisto olivat eroprosessissa suurimmat kauhukuvani, sillä äiti on lapsen suhteen jostain syystä aina etulyöntiasemassa ja hylätyn ja katkeran naisen kosto voi olla kauheaa. En tiedä miten yleinen tällainen stereotypia on todellisuudessa, mutta mielessäni valmistauduin taistelemaan lapsesta vaikka maailman tappiin. Meillä kuitenkin on mennyt hyvin toistaiseksi, mutta pelko esim. uuden isäpuolen ilmestymisen aiheuttamien muutosten takia jäytää taustalla jatkuvasti. Etäisänä minulla ei ole varaa virheisiin joista voi myöhemmin joutua tilille kun kotikenttäetu on menetetty...perkele, periksi ei anneta... ps. ihan kiva kysely, on näitä hyvä miettiä ittekin.

8 POHDINTA

8.1 Etä-isät lastensa kasvattajina

Yhtenä tutkimustehtävänäni oli kartoittaa, saavatko etä-isät mahdollisuuden olla lastensa kasvattajia. Kyselyssä kysyin isien ajatuksia kasvatuksesta, heidän toimimisestaan lasten kanssa ja lasten asioiden hoitamisesta. Tutkimustuloksista voidaankin todeta, että etä-isyys ja etä-isyiden mahdollisuus on monitahoinen kokonaisuus. Tässä tarkastellaan näiden etä-isien ajatuksia ja kokemuksia. Tuloksia ei voida yleistää, sillä tämä oli pieni otanta ja kaikkien etä-isien isyydet ovat yksilöllisiä kokemuksia.

Isät kertoivat, että tapaamisten aikana isänä oleminen oli tiiviimpää kuin ennen. Suurin osa isistä tekivät arkisia asioita lastensa kanssa, joista lapset saavat mallioppimista ja yhdessä tekemisen iloa. Välillä isät kävivät lastensa kanssa esimerkiksi uimassa, urheilutapahtumissa, laivalla, mitkä olivat mukavia lisä tapaamisiin. Lasten on saatavakin kivoja juttuja, leikkejä ja hassuttelua. On ymmärrettävää, kun nähdään harvoin, niin silloin yleensä vietetään mukavaa ja leppoisaa aikaa. Isät myös osallistuiivat harrastuksiin jonkun verran, pari oikein aktiivisestikin. Osalla isistä saattoi vaikuttaa kotien välimatkakin, niin kuin yksi isä kertoi. Näiden tulosten perusteella voidaan ajatella että, nämä isät olivat lastensa kasvattajia. He viettivät aikaansa lasten kanssa ja nauttivat yhdessä tekemisestä. Isät olivat läsnä lastensa kanssa ollessaan ja he olivat hyvin sitoutuneita isyyteensä.

Lasten asioista päätti usein äiti yhteis- ja yksinhuoltajuudesta riippumatta. Myös isillä oli sanavalta, jos heidän luonaan asui yksi lapsista. Lasten asioista sovittiin ja päätettiin myös yhdessä. Tässä vastaukset jakautuivat melko tasan. Näitä vastauksia tarkastellessa mielestäni isät otettiin melko hyvin mukaan asioista sopimisessa ja päättämisessä, kun vertaillaan, mitenköhän ydinperheessä lasten asioiden hoitaminen jakautuu.

Isien lapsen asioiden tiedonsaanti oli pääasiassa lasten äidin ja lapsen varassa huoltajuuden muodosta riippumatta. Melko vähän isät saivat tietoa neuvolasta, päiväkodista

tai koulusta, vaikka heillä oli yhteishuoltajuus äidin kanssa. Tosin kyselyssä ei käynyt ilmi, ovatko he tietoja kyselleet. Mutta voisi ajatella, että jos lapsen vanhemmat ovat eronneet ja heillä on yhteishuoltajuus, tulisi neuvolan, päiväkodin ja koulun lähettää samat tiedot molemmille vanhemmille. Isät eivät välttämättä tiedä esimerkiksi jos lapsella on koulussa ilmennyt häiriökäyttäytymistä. Lapsi harvemmin haluaa itse kertoa vanhemmille käyttäytyvänsä koulussa huonosti. Ja jos äiti ei halua isälle kertoa, esimerkiksi siinä pelossa, että häntä aletaan syyttää, ei isä saa asiasta tietää, eikä näin ollen voi auttaa lasta, äitiä ja tehdä yhteistyötä koulun kanssa. Kasvatuskumppanuus ei oikein ilmennyt näissä vastauksissa isän, äidin ja eri kasvatuskumppaneiden kanssa. Näitä tuloksia tarkastellessa ei isillä ollut mahdollisuutta toimia lastensa kasvattajana kasvatuskumppaneiden näkökulmasta katsottuna.

Isien mielestä tärkeimmiksi asioiksi kasvatuksessa nousi rakkaus ja rajojen asettaminen. Isät arvostivat myös läsnäoloa ja yhdessä tekemistä. Isät mainitsivat myös lapsen kunnioittamisen ja kuuntelun, turvallisuuden, auttamisen, oikean ja väärän erottamisen sekä rehellisyyden. Näitä kaikkia asioita pidetään hyvin tärkeinä asioina lasten kasvatuksessa. Isät mielsivät hyviä kasvatuseriaatteita. He myös pystyivät näkemään epäkohtia isyydessään, mikä on tärkeää, jotta pystyy kehittymään. Tuloksia tarkastellessa tuli sellainen käsitys, että nämä isät olivat valveutuneita ja sitoutuneita isiä, joten tältä osalta isän rooli oli selkeästi kasvattaja.

Isät myös itse pitivät itseään isänä eikä kaverina, vaikka voisi luulla, että kun nähdään harvemmin ja vietetään mukavia hetkiä, muuttuisi rooli tavallaan tiedostamatta kaverillisemmaksi. Suurimman osan mielestä isän rooli oli muuttunutkin eron jälkeen, mutta ei kaverillisemmaksi, vaan isyys ja isän rooli oli saanut enemmän arvostusta isiltä itseltään. Lasten kanssa vietetään tiiviimmin aikaa yhdessä, kun lapset ovat isänsä luona. Yksi isä mainitsee olevansa vapautuneempi itsevarmempi kasvattaja, kun äiti ei ole koko ajan taustalla. Samoin myös toinen isä kertoo kasvaneensa isän rooliin vasta eron jälkeen joutuessaan yksin vastaamaan lapsista. Nämä isät eivät ehkä ole saaneet tai joutuneet ottamaan vastuuta lasten hoidosta ydinperhe aikana. Puhutaankin, että äideillä on taipumus omia lapsia, ja että heidän tapansa hoitaa lapsia on se ainut oikea. Tämä alkaa jo pikkuvauva ajoista, kun imetys ja se äidinvaisto tekevät hyvin vahvan siteen äidin ja lapsen välille. Tässä kohtaa neuvolan tulisi selkeästi ottaa isät huomioon ja muistuttaa myös äitejä isien tärkeydestä muussakin kuin

avustajan roolissa. Tuloksia tarkastellessa isät ovat kykeneviä kasvattajiksi. Jos kasvattajan rooli ei tule heti luonnostaan, se kyllä syntyy, kun sille annetaan tilaisuus.

Isät eivät pitäneet itseään tasavertaisina kasvattajina äidin kanssa. Se on ymmärrettävästi selvää, jos lapset viettävät suurimman osan ajastaan äidin kanssa. Jos isät tapaavat lapsiaan joka toinen viikonloppu, viettää isä kokonaiset kaksi päivää kuukaudessa lapsensa kanssa. Usein perjantaina tapaamiseen mukautuminen vie aikansa ja sunnuntaita varjostaa taas jo eroaminen.

Tutkimustuloksista ilmenee, että näillä isillä on mahdollisuus olla lastensa kasvattaja niissä puitteissa, mitä heillä on. Tosin kun ajattelee laajemmin lasten kasvatusta ja kehitystä, on etä-isillä melko pieni rooli siinä, kun vertaa esimerkiksi äidin ja koulun osuutta. Kahden etä-isän rooli kasvattajana ei ollut ollenkaan mahdollista, sillä toinen heistä ei ollut tavannut kahta nuorempaa lasta vuosin ja toinen isä tapasi toista lastaan harvoin, silloin kun lasta huvitti tulla. Heillä molemmilla oli kuitenkin isän rooli lapsilleen, jotka asuivat heidän kanssaan.

Paljon on parannettavaa etä-isyyden mahdollisuuksissa olla lastensa tasapuolinen kasvattaja äidin kanssa. Lasten kanssa olevan ajan puolittaminen ei paranna mahdollisuutta. Siinä asiassa on ajateltava lapsia ensin. Tärkeämpää on konkreettinen tukeminen isänä olemiseen. Esimerkiksi tunnistettaisiin etä-isän ja lasten muodostama perhe, ja etä-isät otettaisiin huomioon lasten tärkeinä kasvattajina myös neuvoloissa, päivähoitossa, koulussa ja sosiaalitoimessa.

8.2 Isyyden merkitys etä-isille

Toisena tutkimustehtävänäni oli kartoittaa, miten etä-isät kokivat oman isyytensä. Tuloksia tarkastellessa mielestäni etä-isät olivat hyvin valveutuneita omasta isyydestään. Niin kuin jo edellä mainitsin, heillä oli tärkeitä kasvatuseriaatteita ja he tiedostivat omia heikkouksia. He myönsivät isän roolinsa muuttuneen läsnä olevammaksi isäksi. Isät olisivat halutessaan voineet sanoa, että he ovat aina olleet hyviä ja läsnä olevia isiä, mutta he olivat asiaa pohtineet ja pystyivät olemaan rehellisiä sekä itselleen että vieraalle. Minun mielestäni se oli hyvin kypsää esimerkkiä vanhemmuudes-

ta, sillä kuinka moni vanhempi pystyy myöntämään vieraalle kaunistelematta, että ei aina ole ajatellut ensin lapsen etua.

Nämä etä-isät olivat aktiivisia ja sitoutuneita isiä. He tiedostivat oman isyytensä ja arvostivat lapsiaan. Tosin valitettavaa oli, että kahden isän kannalta isyys kaikkien lasten kannalta ei onnistunut olosuhteiden pakosta. Heillä molemmilla kuitenkin oli yhden lapsensa huoltajuus ja heille he olivat läsnä olevia isiä. Yhden isyys oli niin toimivaa, että se kuulosti ydinperheeltä, missä vanhemmat asuivat vain eri osoitteissa. Olihan heilläkin omat ongelmansa, mutta niin on niin sanotussa toimivassa parisuhteessakin. Heidän lapsensa oli päiväkotikäinen ja vanhemmat asuivat lähellä toisiaan. Lapsella oli selkeästi kaksi kotia, joissa hän vietti yhtä paljon aikaa. He pystyivät sopimaan lapsen asioista suhteellisen hyvin.

Tutkimustuloksia tarkasteltaessa nämä etä-isät mielestäni kokivat isyyden arvokkaina ja vastuullisena tehtävänä. He tiedostivat, että aina voi parantaa, mutta nyt pitää elää tätä hetkeä.

8.3 Lyhyiden tapaamisten vaikutus etä-isyyteen

Kolmannen tutkimustehtävänäni tarkoituksena oli selvittää, millaista on rakastaa ja kasvattaa lasta lyhyiden tapaamisten aikana. Tässä kohdassa oli kyselyni yksi epäkohta, sillä en kysynyt suoraan etä-isien mielipidettä, miltä tuntuu tavata lapsiaan vain lyhyitä aikoja kuukaudessa, ja miten tapaamiset tältä osin sujuivat. Vaikka isiltä ei tätä suoraan kysytykään, tarkastelin tätä asiaa muiden vastausten pohjalta. Isät yrittivät lastensa kanssa tavatessaan elää mahdollisimman normaalia perhe-elämää. Isät kuitenkin kaipasivat normaalia perhe-elämää. Yhden isän vastauksesta kävi ilmi katkeruus, kun ei voi elää perheen arkirutiineja. Yksi isä kertoikin, että on hyvin vaikeaa kasvattaa lastaan etä-isänä. Yksi isä kertoi lapsen menettämisen pelon olevan koko ajan taustalla, vaikka vastaus hetkellä suhde äitiin oli hyvä ja tapaamiset sujuivat hyvin. Hän pelkäsi, että esimerkiksi uuden isäpuolen ilmestyminen vaikuttaisi hänen ja lapsen tapaamisiin. Tämä on ihan ymmärrettävää pelkoa, kun on sitoutunut isyyteensä, mutta ei voi antaa tätä isän rakkautta joka päivä. Isät mielestäni käyttivät ajan lasten kanssa intensiivisesti. He rakastivat ja kasvattivat lapsiaan yhdessä teke-

misen muodossa. Tapaamisten välillä isät pääosin kävivät töissä ja osalla oli uuden perheen tuomaa perhe-elämää. Vastauksista ei ilmennyt, että uusperheet olisivat vähentäneet edellisen liiton lasten merkitystä isien elämässä.

Koska isät olivat hyvin sitoutuneita isyyteen, uskon että kaikilla oli ikävä lapsiaan tapaamisten välillä. Tapaamisten välinen aika on varmasti pitkä ja raskas, kun odottaa lasten tuloa. Kun lapset ovat tulleet, on jo valmistauduttava taas eroamaan heistä, sillä viikonloppu on lyhyt aika. Isät tuntuivat antavan tapaamisillaan itsensä kokonaan lapsilleen. He ottivat niin sanotusti kaiken irti tapaamisten aikana.

8.4 Tutkimustulosten pohdintaa

Tutkimustulosten luotettavuuden kannalta on oleellista pohtia syvällisemmin, millainen otos etä-isiä kyselyyni valikoitui. On mielenkiintoista, että alkutiedusteluni perusteella isät olivat kiinnostuneempia vastaamaan kuin odotin. Suurin pelkoni tutkimusta tehdessäni oli, että kyselyyn vastaa vain pari isää ja tutkimus täytyisi keskeyttää. Tämän vuoksi tein vähän alkutiedusteluja halukkuudesta vastata tällaiseen kyselyyn ennen kuin aloin tekemään varsinaista kyselyä. En tiedä, ovatko nämä isät tavallista kiinnostuneempia isyydestään. Osa heistä kyllä saattoi toimia miesjärjestöjen toiminnassa, mikä kertoisi heidän olevan kiinnostuneita isyydestä. En voi kuitenkaan varmuudella sanoa, että näin olisi. Käytännössä tällä ei ole suurtakaan merkitystä tutkimukseni kannalta, sillä en pyrkinyt tekemään yleistyksiä etä-isyydestä, vaan lähinnä kuvailemaan ja tuomaan esiin etä-isyyttä isien näkökulmasta. On kuitenkin mielenkiintoista miettiä jättikö joku ehkä vastaamatta, koska olin nainen ja opiskelin sosiaalialaa? Tai jättikö joku vastaamatta, koska hänellä sujuu etä-isänä oleminen ongelmitta eikä kysely koskettanut häntä? Olen kuitenkin tyytyväinen, että juuri nämä isät luottivat minuun ja vastasivat kyselyyni. He toivat erilaisia ja mielenkiintoisia ajatuksia työlleni omien henkilökohtaisten kokemuksiansa myötä. Halusin vastata heidän luottamukseensa käsittelemällä heidän kokemuksensa luottamuksellisesti ja tuomalla heidän sanansa ja kokemuksensa esille juuri sellaisina, kun ne olivat. Tunnen heistä jotenkin ylpeyttä, että he ovat ottaneet isyytensä niin vakavasti, ja mielestäni he olivat rehellisiä, sillä he toivat myös isyyden heikkouksiaan esille. Onhan

tarinoilla aina kaksi puolta, mutta nämä ovat isien omia henkilökohtaisia kokemuksia etä-isyydestään.

Tutkimuksessani halusin erityisesti tuoda julki, millaista on olla etä-isä. Tutkimuksessa tulikin ilmi erilaisia etä-isyyden muotoja. Kaksi ääripäätä oli isä, joka ei ole tavannut lapsiaan vuosiin ja isä, joka viettää viikosta puolet lapsensa kanssa. Koska etä-isyyks koostuu niin monesta mielenkiintoisesta asiasta, oli vaikea välillä muistaa itse tutkimustehtävät. Tämä voikin olla ongelma kvalitatiivisessa tutkimuksessa. Isät myös kuvailivat tuntemuksiaan monisanaisesti, joka tuotti välillä ongelmia yhteen vetoa tehdessä. Toin kuitenkin kaikkien mielipiteet ja sanomiset esille, vaikka en aina ymmärtänyt heidän tarkoitustaan. Joissakin vastauksissa selvensin asiaa vastaajan edellisillä vastauksilla. En lähtenyt arvuuttelemaan, mitä vastaaja oli mahtanut tarkoittaa.

Tutkimustulokset isien tuensaannista toivat mielestäni hyvin esille etä-isyyden aseman parantamisen ammatillisuuttani ajatellen. Eri ammattiryhmien tulisi miettiä, miten he ottavat isät huomioon työskennellessään lasten kanssa. Mielestäni oli huolestuttavaa, että isät kokivat saaneensa niin vähän tukea sosiaalityöntekijältä, neuvolan, päivähoidon ja koulun henkilökunnalta. Isät olivat saaneet hyvin vähän jos olenkaan tietoa terveydestä, päivähoidosta tai koulunkäynnistä näiltä eri ammattihenkilöiltä, vaikka isällä ja äidillä olisi ollut yhteishuoltajuus. Isät toivat myös esille omakohtaisia, negatiivisia kokemuksia sosiaalitoimistossa asioimisesta. Onkin hyvä pohtia, miten eri paikoissa toimivat ammattihenkilöt pystyisivät pitämään itsensä neutraalina ja ennakkoluulottomana asiantuntijana. Voi olla, että ammattilaiset ovat jo tiedostaneet tämän, mutta stereotypiat esimerkiksi sosiaalityöntekijöistä ovat vahvat. Tämän vuoksi olisi kaikkien lasten kanssa toimivien niin vanhempien kuin ammattilaisten muistettava avoimuus ja rehellisyys lasten asioista sovittaessa, sillä kaikista tärkein on lapsen hyvinvointi. Kaikkia aikuisia tarvitaan kasvattamaan lapsitamme onnellisia ihmisiä.

8.5 Ajatuksia opinnäytetyön tekemisestä

Varsinainen opinnäytetyöprosessini kesti noin puolitoista vuotta. Oman perheeni arki, työssä käyminen, raskaus ja vauva-aika pidensivät työni valmistumista reippaasti. Opinnäytetyön tekeminen oli kuitenkin koko ajan mielessä, vaikka teinkin sen osissa. Opinnäytetyöprosessi oli pitkä ja runsastöinen. Välillä olin hyvin epätoivoinen työn valmistumisesta, mutta työni aiheeseen en tuntenut kyllästymistä missään vaiheessa. Päinvastoin. Olen vielä kiinnostuneempi tutkimaan etä-isyyttä syvällisemmin, ja tuomaan julki sen epäkohtia ja niiden korjaamiseen ideoita. Olen ottanut aiheen jotenkin kutsumukseksi, vaikka olen nainen, äiti sekä elän avioliitossa.

Idean saatuani tutkin hieman teoriaa ja tein tutkimussuunnitelman keväällä 2006. Tutkimussuunnitelma toimikin suunnannäyttäjänä varsinaista työtä tehdessä. Suunnitelma kuitenkin eli ja muutti muotoaan opinnäytetyöprosessin edetessä, mutta tämä oli kvalitatiiviselle tutkimukselle tyypillistä. Syksyllä 2006 tiedustelin sähköpostitse miesjärjestöjen toimihenkilöiltä kiinnostusta vastata kyselyyn etä-isyydestä. Koska vastaajia löytyi, aloin tekemään kyselylomakkeita samalla tutkien teoriaa. Tutkimusosan tekeminen tapahtui loppuvuonna 2006. Lähetin isille kyselylomakkeet ja he vastasivat minulle kahden viikon aikana.

Keväällä 2007 jatkoin opinnäytetyön työstämistä raskauden jälkeen. Tämä osuus oli raskas. Tarkastelin tutkimustuloksia ja laadin teoriaosuutta. Teoriaosuus oli vaikea, sillä uutta kirjallisuutta juuri etä-isyydestä ei ollut kovinkaan paljon. Lähdekirjallisuudessa oli mainintoja isyyden erimuodoista, joten pienistä, irrallisista palasista täytyi saada sujuvaa tekstiä. Olin kuitenkin pyöritellyt aihetta niin kauan mielessäni, että kun vauhtiin pääsi, alkoi tekstiä syntyä. Myös tutkimustulosten työstäminen oli vaativaa avoimien kysymysten vuoksi. Tiedostin tämän kyllä kyselyä tehdessäni, mutta halusin isien kuvailevan tuntemuksiaan omin sanoin. Tutkimustulosten pohdinta oli mielenkiintoista, ja asioita olisi tehnyt mieli pyöritellä monelta eri näkökulmasta, mutta tutkimustehtävät pitivät rungon kasassa.

Tarkastellessani opinnäytetyöprosessia kokonaisuudessaan voin todeta olevani tyytyväinen voitettuani epätoivon työn valmistumisesta. Olen melko tyytyväinen työskentelyyni. Jos nyt aloittaisin vastaavan prosessin uudelleen, pitäisin aikataulusta

paremmin kiinni, jotta työ valmistuisi ajallaan eikä tulisi niin kiire loppuvaiheessa. Kyselylomakkeeseen lisäisin yhden kysymyksen, millaista on rakastaa ja kasvattaa lasta lyhyillä tapaamisilla, jotta saisin paremmin vastauksen kolmanteen tutkimustehtävääni.

Opinnäytetyöni tekeminen vahvisti ajatuksiani siitä, että etä-isyys ei ole mitenkään yksiselitteinen isyyden muoto. Etä-isyteen liittyy niin moni asia, jotka tuovat oman merkityksensä etä-isyden onnistumiseen. Toivon, että opinnäytetyöni herättää keskustelua etä-isyiden tärkeydestä lasten kasvattajana. Tämä on hyvin ajankohtainen aihe, sillä tämä isyyden muoto lisääntyy koko ajan avo- ja avioerojen myötä eikä tätä ole vielä paljon tutkittu. Toivottavasti työni herättää myös kiinnostusta tutkia etä-isyttä lisää.

8.4 Jatkotutkimusehdotuksia

Olen tähän rajannut jatkotutkimusehdotuksiani aiheiden ajankohtaisuuden mukaan. Yksi tärkeä aihe ammatillisuutta ajatellen olisi tutkia kasvatuskumppaneiden, neuvolan, päivähoiton, koulun ja sosiaalitoimiston mielipiteitä etä-isistä lastensa kasvattajina. Olisi myös mielenkiintoista kuulla heidän kokemuksiaan etä-isien osallistumisesta lastensa kasvatukseen ja ovatko nämä kasvatuskumppanit huomioineet etä-isät lastensa kasvattajina?

Myös etä-äitien tutkiminen lastensa kasvattajina ja yhteiskunnan suhtautuminen olisi lasten kasvatuksen näkökannalta myös tärkeää. Olisi myös mielenkiintoista verrata etä-isän ja etä-äidin mahdollisuuksia olla lastensa kasvattajina.

Kiinnostavaa olisi myös tietää, miten äiti ja isä suhtautuvat sosiaalitoimistossa asioimiseen, ja miten he kokevat saman tilanteen esimerkiksi lapsen asioista sovittaessa. Näin voisi tutkia myös onko työntekijällä asenteellisia työtapoja. Tämä voi kyllä olla haasteellista toteuttaa ja tämän toteuttamiseen tarvitsisi ainakin työpari.

LÄHTEET

Alasuutari, M. 2003. Kuka lasta kasvattaa. Helsinki. Gaudeamus.

Elatusvelvollisten liiton sivut [verkkodokumentti]. [Viitattu 3.5.2008]. Saatavissa: <http://www.elatuvelvolliset.fi>.

Eskelinen, A. 2005. Kaksi todellisuutta. Teoksessa Salminen, P. (toim.) Yhdessä kasvattamaan. Keuruu. PS-kustannus.

Eskola, J. & Suoranta, J. 1998. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Tampere. Vastapaino.

Gottberg, E. 2005. 3 p. Perhesuhteet ja lainsäädäntö. Turun yliopiston oikeustieteellisen tiedekunnan julkaisuja. Yksityisoikeuden sarja A:112. Turku. Turun yliopisto.

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2000. 6 p. Tutki ja kirjoita. Helsinki. Tammi.

Huttunen, J. 2001. Isänä olemisen uudet suunnat. Juva. PS-kustannus.

Huttunen, J. 2001a. Iskä mihin sä meet. Löytöretki isyyteen. Löytöretki vanhemmuuteen –projekti. Kauhava. Mannerheimin Lastensuojeluliitto.

Isyyslaki 5.9.1975/700.

Juvakka, E. & Viljamaa, J. 2002. Miehen mittainen isä. Helsinki. WSOY.

Kaivosoja, M. 2004. Isänä olemisesta isille. Isä. Lapsi 2000 ry:n ilmaislehti. 2004. s. 4-6.

Kinnunen, S. 2005. Lapsen kehitykselliset haasteet ja yhteisöllisyys. Teoksessa Salminen, P. (toim.) Yhdessä kasvattamaan. Keuruu. PS-kustannus.

Kitunen, T. Voiko isäkin olla hyvä lapsen huoltaja [verkkodokumentti]. Miessakit ry. [Viitattu 29.4.2008]. Saatavissa: http://www.miessakit.fi/easydata/customers/miessakit/files/Liitetiedostot/Voiko_isakin_olla.pdf.

Koistinen, A. 2005. Meidän Jykä – Koko kaupungin hanke. Teoksessa Salminen, P. (toim.) Yhdessä kasvattamaan. Keuruu. PS-kustannus.

Laki lapsen elatuksesta 5.9.1975/704.

Laki lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta 8.4.1983/361.

Laki lapsen huoltoa ja tapaamisoikeutta koskevan päätöksen täytäntöönpanosta 16.8.1996/619.

Liikka, J. 2001. Tee se itse uusperhe. Helsinki. Nemo.

Lipponen, P. & Wesaniemi, P. 2003. Mies ja ero. Kertomuksia parisuhteen päättymisestä. Helsinki. Kirjapaja Oy.

Litmala, M. 2003. Lapsen asema erossa. Juva. WSOY.

Makkonen, M. 2005. Avio- ja avoero pähkinänkuoressa. Käytännön tietoa avio- tai avoeroa suunnitteleville. Keuruu. Otava.

Miessakit ry:n sivut [verkkodokumentti]. [Viitattu 3.5.2008]. Saatavissa: <http://www.miessakit.fi>

Määttä, K. 2002. Avioeron tuska ja helpotus. Jyväskylä. Gummerus.

Neuvo –projektin sivut [verkkodokumentti]. [Viitattu 3.5.2008]. Saatavissa: <http://www.eroneuvo.fi>.

Nyman, G. & Puohiniemi, M. 2007. Mies. Arvot, roolit ja tunteet. Espoo. Limor kustannus.

Pettilä, U. & Yli-Marttila, L. 1999. Eron vaiheet. Kirja eroaville ja eroavien auttajille. Nummi. Tietosanoma.

Rimpelä, M. 2003. Mies saa apua yhteiskunnalta vasta kun hän on kehittänyt sopivan ongelman. Teoksessa Lipponen, P. & Wesaniemi, P. Mies ja ero. Kertomuksia parisuhteen päättymisestä. Helsinki. Kirjapaja Oy.

Rönkä, A. & Rönkä, T. 1994. Isän viisaus. Tasapainoon ja eheyteen isänä, äitinä, puolisona ja kasvattajana. Helsinki. Ajatus.

Sarajärvi, A. & Tuomi, J. 2002. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki. Tammi.

Sarjala, J. 2003. Kasvatuksen vaikea oppi. Teoksessa Sinkkonen, J. (toim.) Pesästä lentoon. Kirja lapsen kehityksestä kasvattajalle. Helsinki. WSOY.

Sinkkonen, J. 1998. Yhdessä isän kanssa. Helsinki. WSOY.

Sinkkonen, J. 2003. Leikkiä vakavilla asioilla. Helsinki. WSOY.

Sinkkonen, J. 2003a. Ammatillaiset vanhempien tukena. Teoksessa Sinkkonen, J. (toim.) Pesästä lentoon. Kirja lapsen kehityksestä kasvattajalle. Helsinki. WSOY.

Sinkkonen, J. 2003b. Isä ja lapset avioeron jälkeen. Teoksessa Lipponen, P. & Wesaniemi, P. Mies ja ero. Kertomuksia parisuhteen päättymisestä. Helsinki. Kirjapaja Oy.

Sinkkonen, J. 2008. Mitä lapsi tarvitsee hyvään kasvuun. Helsinki. WSOY.

Seppänen, J. 2000. Ensimmäinen sana on isä. Helsinki. Otava.

Strömmer, M. 2005. Lapsen suojelua arkityön äärellä. Teoksessa Salminen, P. (toim.) Yhdessä kasvattamaan. Keuruu. PS-kustannus.

Valtonen, M. Mitä miehen täytyy tietää ja sietää. Selviytyminen erotilanteessa sosi-aalitoimen asiakkaana [verkkodokumentti]. Miessakit ry. [Viitattu 29.4.2008] Saata-vissa: [http://www.miessakit.fi/easydata/customers/miessakit/files/ Liitetiedostot/ MITA_MIEHEN_PITAA.pdf](http://www.miessakit.fi/easydata/customers/miessakit/files/Liitetiedostot/MITA_MIEHEN_PITAA.pdf).

Valtonen, M. Erotilanteen psykologiaa [verkkodokumentti]. Miessakit ry. [Viitattu 29.4.2008a] Saatavissa: [http://www.miessakit.fi/easydata/customers /miessakit /files/Liitetiedostot/EROTILANTEEN_PSYKOLOGIAA.pdf](http://www.miessakit.fi/easydata/customers/files/Liitetiedostot/EROTILANTEEN_PSYKOLOGIAA.pdf).

27.11.2006

Hei!

Opiskelen Satakunnan ammattikorkeakoulussa Sosiaalialan koulutusohjelmassa. Minusta tulee Sosionomi (AMK), kunhan saan opinnäytetyöni tehtyä. Teen opinnäytetyöni etä-isistä. Olen kiinnostunut, miten isät, jotka eivät asu lastensa kanssa kokevat isyytensä. Pystyvätkö he vaikuttamaan lastensa elämään? Ja miten heitä kohdellaan isänä? Opinnäytetyöni ohjaajana toimii Lenita Kumpulainen, jonka yhteystiedot tarvittaessa löytyy sivun alareunasta.

Toivon, että voit auttaa minua ja mahdollisesti myös muita etä-isiä sekä heidän kanssaan työskenteleviä vastaamalla nimettömänä kysymyksiini, jotka lähetän ohessa. Vastaukset voi lähettää mukana tulleella kirjekuoressa minulle 12.12.2006 mennessä.

Lähetän kaikille halukkaille kyselyn vastauksien yhteenvedon, jotta näette mitä muut etä-isät tuntevat, ja miten he kokevat isyyden. Jos haluat nähdä yhteenvedon, voit lähettää sähköpostiini yhteystietosi. Pyydän lähettämään erikseen yhteystietosi, jotta henkilöllisyytesi pysyisi salassa.

Kiitän Sinua jo etukäteen avustasi!

Ystävällisin terveisin

Lenita Kumpulainen
Satakunnan ammattikorkeakoulu
p. 02 620 3493
ta.kumpulainen@samk.fi

Terhi Rantala
Varikontie 13
28600 Pori leni-
terhi.peltoniemi@luukku.com

KYSELYLOMAKE

Voit rastittaa yhteen kysymykseen monta vastausvaihtoehtoa. Jos kysymys ei sovellu Sinun elämäntilanteeseesi, voit jatkaa seuraavaan kysymykseen.

1. Minkä ikäinen olet? _____

2. Oletko tällä hetkellä töissä, opiskelija vai työtön?

3. Millaisia työvuoroja sinulla on?

4. Kuinka monta lasta sinulla on? Poikia _____ Tyttöjä _____

5. Minkä ikäisiä lapsesi/lapsenne ovat?

6. Oletko asunut lapsesi/lastesi kanssa yhdessä? Kyllä _____ En _____

Jos olet, niin kuinka kauan?

7. Oliko eronne avioero vai avoero? _____

8. Kuinka kauan aikaa on erostasi? _____

9. Miten kuvailisit eroanne?

10. Kenellä on lastenne huoltajuus?

11. Miten huoltajuudesta sovittiin?

12. Kuinka paljon maksat elatusmaksuja? n. _____ €/kk/lapsi

13. Mitä mieltä olet elatusmaksun suuruudesta?

14. Osallistutko vielä muulla tavalla lastesi elinkuluihin? Jos osallistut, niin miten?

15. Miten tapaamisista sopiminen on sujunut?

16. Kuinka pitkä matka on kotienne välillä?

17. Miten lapset kulkevat kotiensa väliset matkat? (esim. kuljetuksien ja kulujen jakaminen)

18. Kuinka usein tapaatte lapsesi/lastesi kanssa?

19. Miten olette sopineet lapsenne/lapsienne viettävän lomat ja juhlapyhät? (esim. syysloma, joulukuukausi)

20. Mitä teette, kun lapsesi/lapsenne tulevat luoksesi?

21. Ketkä perheeseesi tällä hetkellä kuuluvat?

22. Ketkä ex-puolisosi perheeseen tällä hetkellä kuuluvat?

23. Miten kuvailisit suhdettasi mahdolliseen lastenne ja heidän äitinsä uuteen perheeseen? (isäpuoli, sisaruspuolet, isovanhemmat)

24. Miten kuvailisit ex-puoliosi suhtautumista mahdolliseen sinun ja lastesi uuteen perheeseen? (äitipuoli, sisaruspuolet, isovanhemmat)

25. Miten yleensä päätätte lapsianne koskevista asioista esim. koulu, harrastukset, terveys?

26. Saatko tietoa lapsesi/lastesi terveydestä?

Lasten äidiltä _____	Koulun terveydenhoitajalta _____
Lapseltanne _____	Terveyskeskuksesta _____
Neuvolasta _____	Sosiaalitoimistosta _____
En keneltäkään _____	

27. Saatko tietoa lastesi hoidosta ja/tai koulunkäynnistä?

Päiväkodista _____	Koulusta _____	Lasten äidiltä _____
Lapseltanne _____	Sosiaalitoimistosta _____	En keneltäkään _____
Muusta paikasta, mistä: _____		

28. Onko sinulla mahdollista osallistua lastesi harrastuksiin? Jos on niin, miten osallistut?

29. Minkälaiset asiat lasten kasvatuksessa ovat mielestäsi tärkeitä?

30. Millainen isä mielestäsi olet?

31. Onko isän roolisi muuttunut eron jälkeen? Miten se on muuttunut?

32. Koetko olevasi tasa-arvoinen kasvattaja lasten äidin kanssa?

33. Miten Sinun mielestäsi lapsesi/lapsenne äiti on suhtautunut sinuun isänä eron jälkeen?

34. Miten eri viranomaiset ovat mielestäsi suhtautuneet Sinuun lapsesi/lastenne isänä ja kasvattajana? (esim. neuvola, päiväkoti, koulu, sosiaalitoimisto)

35. Miten työkaverisi/ystäväsi/opiskelijakaverisi ovat suhtautuneet sinuun isänä ja kasvattajana?

36. Keneltä kaikilta olet saanut tukea ja apua eron jälkeen isänä olemiseen?

Uusi puoliso _____	Ex-puoliso _____
Oma äiti _____	Ex-appivanhemmat _____
Oma isä _____	Ammattiauttaja _____
Omat sisarukset _____	Neuvola _____
Omat isovanhemmat _____	Päiväkodin henkilökunta _____
Appivanhemmat _____	Koulun henkilökunta _____
Ystävät _____	Työ- /Opiskelukaverit _____
Sosiaalityöntekijä _____	Muu taho, mikä: _____
Vertaisryhmä (esim. Isä-projekti), mikä: _____	

37. Minkälainen tuki isänä olemiseen on ollut tärkeintä eron jälkeen?

LOPUKSI

Haluaisitko vielä kertoa jostakin sinua isänä askarruttavasta asiasta?

KIITOS VASTAUKSISTASI!!